

MAIJU LASSILAN
KOULU

LUKIO

KIRJASTO

KESKI-KARJALAN
MUSIIKKIOPISTO

KANSALAIPOISTO

WÄRTSILÄ-SALI

TOHMAJÄRVEN LUKIO

Opinto-opas 2023-2024

Osoite: Kirkkotie 10 A
82600 Tohmajärvi

Puhelimet:	rehtori	050 5746581
	apulaisrehtori	040 105 4153
	kanslia	040 105 4132
	opinto-ohjaaja (Kaisa P.)	040 105 4153
	opinto-ohjaaja (Nina K.)	040 105 4141

OPETTAJAKUNTA LUKUVUONNA 2023-2024

Opettajan nimen jäljessä suluissa mahdollinen ohjausryhmä.

Tomi Elokivi		mu	
Teemu Heikkinen		ma,fy	
Virpi Huhtinen		bi, ge, fi, ps	
Tarja Huovinen	(21a)	ku	
Kihlström Sanni		ena	
Eine Ikonen		ai	
Nina Kabedeva		mamu	040 1054141
Kati Kurttila		ru	
Sanna Könönen		li,te	
Helena Laitinen		ena	
Jessika Lindberg		sab, erityisopetus	050 5188497
Jussi Ohvanainen	(22a)	fy, ke, ma	
Kaisa Puumalainen		apulaisrehtori, op	040 1054153
Outi Piironen		ue	
Risto Talonen		hi, yh	
Marko Tuononen		li, te	
Mikko Turunen	(23a)	ma, fy	

MUU HENKILÖKUNTA

Emilia Vlasoff, koulusihteeri	040 105 4132
Seija Rosti, hyvinvointijohtaja	040 105 4154
Pirjo Rouvinen (kyyditysasiat), toimistos sihteeri	040 105 4103

Jari Ikonen, kiinteistöhoitaja	040 105 4243
Anne Ikonen, terveydenhoitaja	013 330 6253
Virpi Lappalainen, kuraattori	013 330 6273

Keittiö 040 105 4071

Taina Kinnunen 040 105 4074

Siivouspalveluesimies

Tiina Mähönen 040 105 4251

Laitoshuoltajat

Minna Parviainen 040 105 4262

Tarja Martikainen 040 105 4261

TYÖ- JA LOMA-AJAT

Syyslukukausi 9.8.2023–22.12.2023

Syysloma 16.10.2023–22.10.2023 (viikko 42)

Itsenäisyyspäivä keskiviikko 6.12.2023

Joululoma 23.12.2023–7.1.2024

Kevätlukukausi alkaa maanantaina 8.1.2024

Talviloma 4.3.2024–10.3.2024 (viikko 10)

Pääsiäinen 29.3.2024–1.4.2024

Vappupäivä 1.5.2024

Helatorstai 9.5.2024 (perjantai 10.5.2024 vapaa)

Koulu päättyy lauantaina 1.6.2024

PERIODIEN AJAT

Periodi 1: 9.8.2023–27.9.2023

Periodi 2: 28.9.2023–24.11.2023

Periodi 3: 27.11.2023–31.1.2024

Periodi 4: 1.2.2024–28.3.2024

Teemaviikko 2.4.2024–5.4.2024

Periodi 5: 8.4.2024–1.6.2024

Syksyn 2023 ylioppilaskirjoitusten koepäivät:

Maanantai 11.9.2023

Äidinkieli ja kirjallisuus (suomi ja ruotsi), lukutaidon koe

Keskiviikko 13.9.2023

- psykologia
- filosofia
- historia
- fysiikka
- biologia

Perjantai 15.9.2023

Vieras kieli, pitkä oppimäärä

- englanti
- venäjä

Maanantai 18.9.2023

Toinen kotimainen kieli, pitkä ja keskipitkä oppimäärä

Tiistai 19.9.2023

Matematiikka, pitkä ja lyhyt oppimäärä

Torstai 21.9.2023

- uskonto
- elämäkatsomustieto
- yhteiskuntaoppi
- kemia
- maantiede
- terveystieto

Perjantai 22.9.2023

äidinkieli ja kirjallisuus (suomi ja ruotsi), kirjoitustaidon koe
suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -koe

Maanantai 25.9.2023

Vieras kieli, lyhyt oppimäärä

- englanti
- ranska
- espanja
- saksa
- venäjä

Tutkinnon tulokset lähetetään lukioille 9.11.2023. Tulokset ja kokelaan arvostellut koesuoritukset annetaan kokelaalle ja alle 18-vuotiaan kokelaan huoltajalle nähtäväksi Oma Opintopolku -verkko-palvelussa 10.11.2023 alkaen. (Huom. Ajankohdat ovat alustavia ja muutokset niihin mahdollisia.)

Kevään 2024 ylioppilaskirjoitusten koepäivät:

Ti 12.3.2024

äidinkieli ja kirjallisuus (suomi ja ruotsi), lukutaidon koe
suomi/ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -koe

To 14.3.2024

Vieras kieli, lyhyt oppimäärä

- englanti
- ranska
- espanja
- saksa
- venäjä

Pe 15.3.2024

Äidinkieli (suomi ja ruotsi), kirjoitustaidon koe

Ma 18.3.2024

Vieras kieli, pitkä oppimäärä

- englanti
- ranska
- espanja
- saksa
- venäjä

Ke 20.3.2024

Matematiikka, pitkä ja lyhyt oppimäärä

Pe 22.3.2024

Reaali:

- uskonto
- elämäkatsomustieto
- yhteiskuntaoppi
- kemia
- maantiede
- terveystieto

Ma 25.3.2024

Toinen kotimainen kieli, pitkä ja keskipitkä oppimäärä

Ke 27.3.2024

Reaali:

- psykologia
- filosofia
- historia
- fysiikka
- biologia

LUKIO-OPINNOT

Opintojen rakenne

Lukio-opinnot muodostuvat

- pakollisista opintojaksoista
- valtakunnallisista valinnaisista opintojaksoista ja
- koulukohtaisista valinnaisista opintojaksoista

Opiskelijan tulee opiskella kaikki lukion tuntijaossa määritellyt pakolliset opintojaksot. Lyhyen matematiikan opiskelijoilla pakollisten opintojaksojen laajuus on 94 opintopistettä ja pitkän matematiikan opiskelijoilla 102 opintopistettä.

Valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot ovat opiskelijoille valinnaisia, oppiaineen pakollisiin opintojaksoihin liittyviä opintoja, joita opiskelijan on valittava opinto-ohjelmaansa vähintään 20 opintopisteen verran. Ylioppilaskirjoitusten tehtävät laaditaan pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen pohjalta.

Lukion aikana opiskelijan tulee suorittaa **vähintään 150 opintopistettä**, joista vähintään 20 opintopistettä tulee valtakunnallisista valinnaisista opinnoista. Jos suunnittelet suorittavasi lukio-opinnot kolmessa vuodessa, hyvä käytännön ohje on jakaa opintopistemäärä seuraavasti

- 1.lukuvuosi 56-60 opintopistettä
- 2.lukuvuosi 56-60 opintopistettä
- 3.lukuvuosi 30-40 opintopistettä.

Jos muutat opinto-ohjelmaasi opintojen kuluessa, niin neuvottele asiasta aina myös ryhmänohjaajan tai opinto-ohjaajan kanssa. Opintojaksomuutoksia tehdessäsi sinun pitää huolehtia siitä, että lukuvuoden opintopistekertymä on riittävä. Sinä itse kannat vastuun omien opintojesi sujuvasta etenemisestä, mutta saat siihen apua tarpeen mukaan.

Lukuvuosi on jaettu jaksoihin, ja lukujärjestyksesi vaihtuu aina jakson vaihtuessa. Kussakin jaksossa sinulla on vain niiden aineiden opintojaksoja, jotka olet valinnut.

Lukion tuntijako

Oppiaine	Valtakunnalliset pakolliset opintopisteet	Valtakunnalliset valinnaiset opintopisteet
Kielet		
Äidinkieli/suomi toisena kielellä ja kirjallisuus	12	6
A-kieli	12	4
B-kieli (toinen kotimainen)	10	4
Muut kielet		16
Matematiikka		
Kaikille yhteinen opintokokonaisuus	2	
Lyhyt matematiikka	10	4

Oppiaine	Valtakunnalliset pakolliset opintopisteet	Valtakunnalliset valinnaiset opintopisteet
Pitkä matematiikka	18	6
Ympäristö ja luonnontieteet		
Biologia	4	6
Maantiede	2	6
Fysiikka	2	12
Kemia	2	8
Humanistis-yhteiskunnalliset tieteet		
Filosofia	4	4
Psykologia	2	8
Historia	6	6
Yhteiskuntaoppi	6	2
Uskonto/elämäkatsomustieto	4	8
Terveystieto	2	4
Taito- ja taideaineet		
Liikunta	4	6
Musiikki	2 tai 4	4
Kuvataide	2 tai 4	4
Opinto-ohjaus	4	

Opintojakso

Lukion oppiaineita opiskellaan opintojaksoissa. Yhden opintojakson laajuus on 1-3 opintopistettä, yleisimmin 2 opintopistettä. 2 opintopisteen laajuinen opintojakso vastaa entistä lukion kurssia. Opintojaksoon sisältyvät sekä opetus että kaikki tehtävät työt ja kokeet. Opintojaksot ovat itsenäisiä kokonaisuuksia, ja ne arvioidaan toisistaan riippumatta.

Opintopiste

Opintopiste kuvaa opintojen laajuutta. Lukion aikana opiskelijan tulee suorittaa vähintään 150 opintopisteen verran opintoja. Yksi opintopiste vastaa 19 oppituntia, kun oppitunnin pituus on 45 minuuttia.

Opinto-ohjelman tarkistaminen ja opintojen seuranta

Opiskelija voi lukio-opintojen aikana tarkistaa opinto-ohjelmansa ja muuttaa sitä. Ainevalintamuutokset on tehtävä ennen seuraavan jakson alkamista. Lomakkeita kurssimuutoksiin saa koulun kansliasta. Opintojakson pois jättämisestä tulee opiskelijan keskustella aina ensin kyseisen aineen opettajan kanssa ja sen jälkeen myös opinto-ohjaajan kanssa.

Opiskelijalla on vastuu ainevalinnoista ja opintojaksojen suorittamisesta. Eri aineiden opettajat, ryhmänohjaaja ja opinto-ohjaaja neuvovat tarvittaessa. Opiskelija ja huoltaja saavat tietoa opintojen etenemisestä jokaisen jakson päättyessä annettavalla jaksoarvioinnilla.

Wilma ja tiedottaminen

Wilma on lukion tärkein tiedottamisen väline. Lisäksi opiskelija näkee Wilman kautta työjärjestyksensä, opintosuorituksensa sekä poissaolonsa.

Opiskelija on itse vastuussa siitä, saako hän opiskeluunsa ja koulun tapahtumiin tarvitsemansa tiedot ajoissa. Opiskelijan tulee aktiivisesti osallistua ryhmänohjaukseen ja muihin infotilaisuuksiin. Lisäksi hänen tulee säännöllisesti seurata Wilmaa ja koulun sekä ajankohtaisia tiedotteita. Ylioppilaskirjoituksiin liittyvistä asioista järjestetään erikseen tilaisuuksia ja nämä infot ovat pakollisia kaikille niille, joille se on suunnattu.

Opintojaksojen itsenäinen suorittaminen, verkko-opinnot ja koulun ulkopuoliset opinnot

Opintojakson itsenäinen suorittaminen tulee kysymykseen mm. seuraavissa tapauksissa:

- opiskelija haluaa nopeuttaa opintojaan
- opiskelija haluaa suorittaa opintojakson, jonka opetus ei ole toteutunut
- opiskelijan on mahdotonta sijoittaa opintojakso omaan työjärjestykseen

Opintojakson itsenäistä suorittamista haetaan lomakkeella, jonka saa koulun kansliasta. Lomakkeella opiskelija perustelee itsenäisen suorituksen tarvetta ja sopii opintojakson suorittamisesta kirjallisesti aineenopettajan kanssa. Lomakkeelle opiskelijan tulee pyytää myös rehtorin lupa tehdä opintojakso itsenäisesti.

Opettaja laatii mahdollisen ohjausaikataulun ja asettaa vaadittaville suorituksille sitovan määräajan. Opintojakson itsenäiseen suorittamiseen ei riitä pelkkä kokeen hyväksytyt suorittaminen, vaan siihen kuuluu aina kirjallisia ja/tai suullisia tehtäviä opintojakson luonteen mukaisesti.

Lukion koulukohtaisia valinnaisia opintojaksoja ei pääsääntöisesti suoriteta itsenäisesti. Itsenäisestä opintojaksosta opiskelijan tulee saada hyväksytyt arvosana tai muuten opintojakso katsotaan keskeytyneeksi.

Lukiossamme on mahdollista suorittaa yksittäisiä opintojaksoja myös verkko-opintoina.

Myös muut oppilaitokset ja järjestöt järjestävät opintoja, jotka voidaan hyväksyä lukion opinnoiksi. Muiden kuin tarjottimessa olevien opintojen hyväksyminen tulee tarkistaa rehtorilta etukäteen.

Arviointi

Opiskelijan työskentelyä, oppimista ja osaamisen kehittymistä tulee arvioida monipuolisesti. Opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijalla on oikeus saada tieto arvioinnissa käytettävistä arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen. Opiskelijalle on lukio-opintojen aikana annettava mahdollisuus itsearviointiin.

(Lukiolaki 714/2018, 37 § 1 mom.)

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tehtävänä on edistää opiskelijan oppimista. Lähtökohtana on, että opiskelijat ymmärtävät, mitä heidän on tarkoitus oppia ja miten oppimista arvioidaan. Arvioinnilla

opiskelijaa kannustetaan omien tavoitteiden asettamiseen ja tarkoituksenmukaisten työskentelytapojen valintaan. Opintojen aikainen arviointi ja palautteen antaminen ovat osa opiskelijan ja opettajan välistä vuorovaikutusta. Palaute sekä itse- ja vertaisarviointi ohjaavat opiskelijaa tarkentamaan asetettuja tavoitteita ja kehittämään työskentelyään tavoitteiden suuntaisesti.

Opiskelijan oppimisen arviointi antaa opiskelijalle palautetta opintojen edistymisestä ja oppimistuloksista sekä lukio-opintojen aikana, että opiskelun päättyessä. Lisäksi arviointi antaa tietoja opiskelijan huoltajalle sekä jatko-opintojen järjestäjien, työelämän ja muiden vastaavien tahojen tarpeita varten. Opiskelijan oppimisen arviointi auttaa myös opettajaa ja kouluyhteisöä opetuksen vaikuttavuuden arvioinnissa. Arvosanan antaminen on yksi arvioinnin muoto.

Opintojakson arviointi

Kunkin opintojakson alussa käydään läpi opintojakson sisältö, keskeiset tavoitteet ja arviointiperusteet. Opiskelija saa jokaisen jakson päättyessä jaksoarviointin. Opiskelija voi itse seurata opintojaksojen arviointeja Wilmasta.

Opintojakson jaksoarviointi perustuu monipuoliseen näyttöön, joka voi olla kirjallisia kokeita, annettujen tehtävien suorittamista, aktiivista työskentelyä oppitunneilla tai muita opintojakson alussa sovittuja näytön tapoja. Mikäli opiskelijalla on erityisiä oppimisen haasteita, hänelle voidaan antaa vaihtoehtoisia tapoja osaamisen osoittamiseksi. Arviointi annetaan joko numeroasteikolla

10 = erinomainen

9 = kiitettävä

8 = hyvä

7 = tyydyttävä

6 = kohtalainen

5 = välttävä

4 = hylätty

tai merkinnöillä

S = suoritettu

H = hylätty

X = kesken oleva suoritus

K = keskeytetty

Hylätyn opintojakson suorittaminen

Opiskelijalla, jolla on hylätty arvosana (4 tai H), on oikeus osallistua uusintakokeeseen yhden kerran. Uusintakokeeseen on ilmoittauduttava sitovasti aineenopettajan ohjeiden mukaan. Kokeesta tai uusinnasta poisjääminen ilman etukäteen ilmoitettua pätevää syytä katsotaan yhdeksi suorituskerraksi.

Kunkin oppiaineen pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opintojaksot arvioidaan numerolla. Koulukohtaiset valinnaiset opintojaksot arvioidaan suoritusmerkinnällä S, hylätty suoritus merkinnällä H.

Täydennettävä opintojakso merkitään X-kirjaimella. Vaadittavien täydennyksien aikataulusta on sovittava pikaisesti oman opettajan kanssa. Mikäli X-kirjaimella arvioitua opintojaksoa ei ole täydennetty sopimuksen mukaisesti, opintojakso muuttuu keskeytetyksi (K), jolloin se tulee käydä kokonaan uudelleen.

Hyväksytyn opintojakson arvosanan korottaminen (arvosanat 5 - 9)

Hyväksytyn opintojakson voi yrittää korottaa uusintakokeessa yhden kerran. Neuvottele aina ennen ilmoittautumista myös aineenopettajan kanssa. Opintojakson arvosanaksi tulee kyseisistä suorituksista parempi. Hyväksytyn opintojakson voi myös suorittaa kokonaan uudelleen.

Lukion oppimäärä

Opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän silloin, kun hän on suorittanut oppiaineiden oppimäärät hyväksytysti ja lukio-opintojen vähimmäismäärä 150 opintopistettä täyttyy. Lukion oppimäärän tulee sisältää vähintään 20 opintopistettä valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Muista kuin pakollisista ja valtakunnallisista valinnaisista opinnoista voidaan lukea mukaan lukion oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Oppiaineen oppimäärä

Pakollisten oppiaineiden ja valinnaisten vieraiden kielten oppimääristä annetaan numeroarvosana. Opinto-ohjauksesta annetaan suoritusmerkintä.

Mikäli opiskelija pyytää, hän on oikeutettu saamaan suoritusmerkinnän liikunnasta ja sellaisista oppiaineista, joissa opiskelijan suorittama oppimäärä käsittää vain kaksi opintopistettä, sekä valinnaisista vieraista kielistä, mikäli opiskelijan suorittama oppimäärä niissä käsittää korkeintaan neljä opintopistettä.

Saadakseen oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suoritetuksi opiskelijan on suoritettava pääosa oppiaineen opinnoista hyväksytysti. Hylättyjä arvosanoja saa olla pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa enintään seuraavasti:

- 2-5 opintopistettä: **0 opintopistettä**
- 6-11 opintopistettä: **2 opintopistettä**
- 12-17 opintopistettä: **4 opintopistettä**
- 18 opintopistettä tai enemmän: **6 opintopistettä**

Oppitunneilta poissaolo

Opintojen suorittaminen edellyttää säännöllistä läsnäoloa oppitunneilla. Oppitunneilta poissaolo on sallittua ainoastaan sairauden tai muun ylivoimaisen esteen perusteella. Jos selvittämättömiä poissaolotunteja kertyy enemmän kuin kolme 75 minuutin oppituntia, voidaan kurssin suorittaminen katsoa keskeytyneeksi. Jos opiskelija on poissa kurssilta enemmän kuin kolme tuntia, ryhmänohjaajan aloitteesta rehtori voi kutsua koolle tapauskohtaisen opiskelijahuoltoryhmän, joka kuulee opiskelijaa.

Erityistä syytä varten voi opiskelija saada hakemuksesta lomaa. Enintään viikon loman myöntää ryhmänohjaaja, sitä pitemmän rehtori.

Ylioppilastutkinto

Lukiokoulutus päättyy ylioppilastutkintoon. Ylioppilastutkinto koostuu viidestä pakollisesta aineesta siten, että äidinkieli on pakollinen kaikille ja muut aineet valitaan seuraavista:

- matematiikka,
- toinen kotimainen kieli
- vieras kieli ja
- reaaliaine

Kokeisiin tulee sisältyä vähintään yksi pitkän oppimäärän koe.

Tutkintoon vaadittujen viiden kokeen lisäksi kokelas voi suorittaa yhden tai useamman muun kokeen. Kokelas voi halutessaan suorittaa eri oppimäärien kokeita samassa tutkintoaineessa. Saman aineen eri oppimäärien kokeet voidaan kuitenkin laskea suoritukseksi vain kerran, esimerkiksi lyhyt ja pitkä matematiikka.

Ylioppilaaksi valmistuminen

Opiskelijalla tulee olla suoritettuna aineen pakolliset opintojaksot päästäkseen osallistumaan kyseisen aineen yo-kokeeseen. Ylioppilastutkinnon tarkoituksena on saada selville, oletko omaksunut lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttanut riittävän kypsyyden ja yleissivistyksen.

Ylioppilaskirjoitukset voit aloittaa joko syksyllä tai keväällä, mutta tutkintoon kuuluvat pakolliset kokeet on suoritettava kolmen peräkkäisen tutkintokerran aikana. Ylioppilaskirjoitusten hajauttaminen sinun tulee huomioida hyvissä ajoin suunnitellessasi opinto-ohjelmaasi ja opintojaksovalintojasi. Lisätietoja ylioppilaskirjoituksista saat osoitteesta www.ylioppilastutkinto.fi.

OPISKELIJAN OHJAUS

Opinto-ohjaajan lisäksi kaikki koulun opettajat ohjaavat lukiolaisia opinnoissaan. Opiskelija osallistuu aktiivisesti omien lukio- ja jatko-opintojensa suunnitteluun. Ohjausta järjestetään luokkaopetukseen, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena, vertaisohjauksena sekä niiden erilaisina yhdistelminä. Lukion alusta alkaen opiskelijalle aletaan yhdessä laatia henkilökohtaista opintosuunnitelmaa, joka sisältää kolme osaa: opiskelusuunnitelman, ylioppilastutkintosuunnitelman sekä jatko-opinto- ja urasuunnitelman. Opintosuunnitelmaa tehdään yhdessä ryhmänohjaajan, opinto-ohjaajan ja aineenopettajan kanssa ja sitä päivitetään koko lukion ajan.

OPISKELIJAN TUKEMINEN

Lukion on hyvä saada tietää ajoissa, millaista tukea opiskelija tarvitsee. Tuki suunnitellaan mahdollisimman varhain ja tapauskohtaisesti sitä tarvitsevalle opiskelijalle. Tuen suunnitteluun voivat osallistua mm. erityisopettaja, aineenopettajat ja opinto-ohjaaja. Tuen tarkoitus on mahdollistaa opiskelijan onnistuminen opinnoissa omista lähtökohdistaan käsin. Tarvittaessa opiskelija voi lausuntoihin perustuen hakea erityisjärjestelyjä ylioppilaskirjoituksiin. Opinto-ohjaaja ja erityisopettaja neuvovat erityisjärjestelyjen hakemisessa.

OPISKELUHUOLTO

Opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä. Opiskelijahuolto kuuluu kaikille oppilaitosyhteisön jäsenille ja sitä toteutetaan yhteistyössä opiskelijoiden ja myös huoltajien kanssa. Hyvinvointia tukevalla toimintakulttuurilla huolehditaan sekä opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvoinnista, että opiskeluympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta.

Opiskelijahuoltoa toteutetaan lukiossa sekä yhteisöllisenä että yksilökohtaisena opiskelijahuoltona. Yhteisöllinen opiskelijahuolto tukee koko lukioyhteisöä. Yhteisöllinen opiskelijahuolto edistää opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä yhteisön hyvää vuorovaikutusta ja osallisuutta. Lukion yhteisöllisestä opiskelijahuollosta vastaa opiskelijahuoltoryhmä, johon kuuluu lukion rehtori (apulaisrehtori), opinto-ohjaaja, erityisopettaja, kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja. Mukana suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa voivat olla myös opettajien, opiskelijoiden sekä huoltajien edustus.

Yksilökohtainen opiskelijahuolto sisältää yksittäiselle opiskelijalle annettavat palvelut eli opiskeluterveydenhuollon, opiskelijahuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä monialaisessa asiantuntijaryhmässä toteutettavan työn. Tavoitteena on seurata ja edistää opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia ja opintojen etenemistä sekä kasvaa aikuisuuteen ja itsenäiseen elämään.

KOULUTERVEYDENHOITO

Kouluterveydenhuollon palveluista vastaa Siun Sote. Terveystarkastaja on tavattavissa koululla pääsääntöisesti kolmena päivänä viikossa klo: 8-16.

Kouluterveydenhuolto palvelee kaikissa opiskelijan fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen liittyvissä kysymyksissä.

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on

- oppilaiden terveyden edistäminen sekä terveen kasvun, kehityksen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen yhteistyössä vanhempien, opettajien ja muun oppilashuollon kanssa.
- tunnistaa oppilaan ja hänen perheensä erityisen tuen tarve ja järjestää tarvittava tuki mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
- edistää koko kouluyhteisön ja -ympäristön terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Erityisruokavalioista otetaan yhteyttä koulun terveydenhoitajaan. Muutoksista perhe ilmoittaa koulun keittiöön.

Lukiolaisille tarjotaan mahdollisuus terveystarkastukseen. Voit myös itse varata ajan terveystarkastukseen tai opiskelukykyyn, mielenterveyteen, päihdeongelmiin, raskauden ehkäisyyn ja muuhun seksuaaliterveyteen sekä rokotuksiin liittyvissä asioissa.

Oppilaalle saattaa koulussa tai koulumatkalla sattua tapaturma. Kunnalla on tapaturmavakuutus. Tapaturman sattuessa koulussa tai koulumatkalla ja siitä aiheutuessa kustannuksia huoltajalle on näihin kustannuksiin mahdollista hakea korvausta vakuutusyhtiöltä. Vakuutus ei korvaa pelkkiä aineellisia vahinkoja, esim. silmälaseja tai vaatteita, mikäli tapaturmassa ei ole sattunut korvattavaa ruumiinvammaa. Tapaturmasta on **aina** ilmoitettava opettajalle tai terveydenhoitajalle. Jatkohoitoon

lähettämisestä vastaa terveystakeskus, joten terveystakeskukseen ulkopuoliseen hoitoon ei tule omatoimisesti hakeutua. Kiireellisissä tapauksissa pyritään koulun toimesta ottamaan mahdollisimman pian yhteys huoltajaan.

Koulupäivän aikana sattuneet tapaturmat ja sairastumiset hoidetaan tarvittaessa kouluterveydenhuollon vastaanotolla. Äkillisissä sairastapauksissa ja kouluajan ulkopuolella ensisijainen hoitopaikka on oma terveystakesema.

Huoltajien toivotaan ilmoittavan terveydenhoitajalle oppilaan terveyteen ja koulunkäyntiin mahdollisesti vaikuttavista tekijöistä, kuten allergiat, pitkäaikaissairaudet, tapaturmat ja oppilaan elämäntilanteissa tapahtuneet muutokset.

Jos oppilaalla on henkilökohtainen lääkitys migreenin, kuukautiskipujen tms. takia, on lääkkeet syytä ottaa mukaan kotoa. Koulun mahdollisuudet särkylääkkeiden jakoon ovat rajalliset.

Terveydenhoitaja Anne Ikonen puh.**013 330 6253**.

Terveyskesema puh.**013 330 2342**

Hammashoito puh. **013 330 2441**

Hammashoitoon kuuluu hampaiden tarkastus, paikkaus, poistot, pinnoittaminen, henkilökohtainen neuvonta ja fluoraus. Hampaiden oikomishoitoa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

KOULUPSYKOLOGI

Koulupsykologipalveluista vastaa Siun sote. Koulupsykologi työskentelee osana monialaista oppilashuoltoryhmää ja osallistuu siten koko kouluyhteisön hyvinvoinnin tukemiseen ja kehittämiseen. Koulupsykologi työskentelee yhteistyössä vanhempien, opettajien, muun oppilashuoltohenkilöstön ja eri yhteistyötahojen kanssa. Ajan tapaamiseen voi varata lapsi tai nuori itse, hänen huoltajansa, koulun henkilökunta tai muu yhteistyötaho. Koulupsykologi on tavattavissa koululla viikoittain.

Koulupsykologi tukee oppilaiden koulunkäyntiä, oppimista ja psyykkistä hyvinvointia tarjoamalla tukea antavia keskusteluja. Tuen tarvetta voi tulla, jos on esimerkiksi koulunkäyntiin, tunne-elämään, perheeseen tai ihmissuhteisiin liittyvää kuormitusta (mm. masentuneisuutta, ahdistuneisuutta, jännitystä, pelkotiloja, stressiä, uupumusta, ristiriitoja kotona tai kaverisuhteissa, muutoksia ihmissuhteissa, läheisen menetys tai sairastuminen). Tilannetta selvitetään yhdessä keskustellen. Oppimisvaikeuksissa voidaan tehdä oppimisvaikeustutkimuksia koulun tukitoimien suunnittelun pohjaksi ja tukitoimien tarkentamiseksi. Koulupsykologi tekee perusarvioinnin ja ohjaa lasta tai nuorta tarvittaessa jatkotutkimuksiin, kuntoutukseen tai terapiaan. Tarvittaessa lapsi tai nuori voidaan ohjata erikoissairaanhoidon palvelujen piiriin tai koko perhe esim. perheneuvolan palveluihin. Keskustelut ovat luottamuksellisia.

KOULUKURAATTORI

Koulukuraattoripalveluista vastaa Siun Sote. Koulukuraattori on tavattavissa koululla viikoittain. Yhteydenotot puhelimitse tai Wilman kautta.

Koulukuraattoritoiminta on osa koulun psykososiaalista oppilashuoltoa eli sosiaalityön toteuttamista koulussa. Työn tavoitteena on tukea ja auttaa oppilasta hänen koulunkäynnissään sekä tukea huoltajia

ja opettajia heidän kasvatustehtävässään. Toiminnalla pyritään havaitsemaan, arvioimaan ja ehkäisemään oppilaan koulunkäyntiä vaikeuttavia sosiaalisia ongelmia, poistamaan ja lievittämään niiden haitallisia seuraamuksia sekä edistämään mahdollisuuksia ehkäistä niiden syntymistä. Koulukuraattorin työ on asiakastyötä sekä tiivistä yhteistyötä vanhempien, opettajien ja koulun muun henkilökunnan kanssa. Yhteistyö on kiinteää myös kunnan muiden sosiaali- ja mielenterveystyöntekijöiden kanssa.

Koulukuraattorin työ on usein ensiapua kriisitilanteissa, neuvovaa ja tarvittaessa muihin palveluihin ohjaavaa. Oppilaat ja heidän huoltajansa voivat ottaa yhteyttä koulukuraattoriin keskustellakseen erilaisista henkilökohtaisista koulua, kotia, kaveripiiriä tai vapaa-aikaa koskevista asioista. Yhteydenoton syinä voivat olla esim. koulunkäynnin laiminlyöminen, kouluhaluttomuus, erilaiset vaikeudet kaveripiirissä tai ongelmat kotona. Koulukuraattori on vaihtolovelvollinen.

Koulukuraattori Virpi Lappalainen, puh. **013 330 6273 tai 050 411 3611**, tähän numeroon voit lähettää myös WhatsApp -viestejä.

OPPILASKUNTA

Oppilaskuntaan kuuluvat kaikki lukion opiskelijat, ja sen tehtävänä on suunnitella ja edistää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä, edistää yhteenkuuluvuuden tunnetta kouluyhteisön piirissä, tukea ja edistää opiskelijoiden vapaata harrastustoimintaa sekä kasvattaa opiskelijoita demokraattiseen päätöksentekoon.

KOULUN JÄRJESTYSSÄÄNNÖT / KURINPITO

Järjestyssäännöillä ohjataan koulun päivittäistä työskentelyä ja pyritään turvaamaan lukion oppimäärän suorittaminen rauhallisissa ja turvallisissa oloissa. Sääntöjen pohjana on lukiolaki 477/83 ja –asetus 719/84 niihin tehtyine muutoksineen, ja niitä noudatetaan myös koulun, oppilaskunnan ja kerhojen järjestämissä suljetuissa tilaisuuksissa koulun varsinaisen työajan ja –alueen ulkopuolella. Järjestyssääntöjen lisäksi voidaan antaa pysyviä tai tilapäisiä ohjeita ja määräyksiä tarpeen vaatiessa.

Opiskelijalle, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo järjestystä taikka menettelee vilpillisesti, voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos opiskelija jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä kirjallisen varoituksen saatuaan, hänet voidaan erottaa oppilaitoksesta määrääjäksi, enintään yhdeksi vuodeksi. Edellä mainitut toimenpiteet ovat kurinpitorangaisuuksia.

Opetusta häiritsevä opiskelija voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka oppilaitoksen järjestämästä tilaisuudesta.

Vilppi opintojen suorittamisessa, kuten esimerkiksi plagiointi tai lunttaus, johtaa seuraamuksiin, joita teon törkeys ja toistuvuus huomioiden, ovat rehtorin puhuttelu, opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan kuuleminen, kirjallinen varoitus tai määräaikainen erottaminen. Lisäksi seuraamuksena voi olla hylätty kurssin osasuoritus tai kurssin hylkäys.

Päihteiden hallussapito ja käyttäminen sekä niiden vaikutuksenalaisena esiintyminen oppilaitoksen tiloissa ja toiminnoissa on kielletty ja johtaa aina kirjalliseen varoitukseen. Väkivaltainen käytös johtaa aina vähintään kirjalliseen varoitukseen.

Oppilaitokseen ei saa tuoda eikä työpäivän aikana pitää hallussa sellaista esinettä tai ainetta, jonka hallussapito on laissa kielletty tai jolla voidaan vaarantaa omaa tai toisen 36 turvallisuutta taikka

joka erityisesti soveltuu omaisuuden vahingoittamiseen ja jonka hallussapidolle ei ole hyväksyttävää syytä. Opettajalla ja rehtorilla on toimivalta tarkastaa opiskelijan tavarat ja ottaa haltuun esineitä ja aineet, jotka vaarantavat opiskelijan tai muiden turvallisuuden.

OPPVELVOLLISUUS JA LUKION MAKSUTTOMUUS

Oppivelvollisuus päättyy, kun opiskelija on täyttänyt 18 vuotta tai on sitä ennen suorittanut toisen asteen opinnot loppuun. Opintojen tulee edistyä henkilökohtaisen opintosuunnitelman mukaisesti: jos opiskelija ei kuukauteen osallistu opetukseen, hänet katsotaan eronneeksi koulusta. Opiskelija voi itse erota koulusta vain, jos hänellä on uusi opiskelupaikka.

Opiskelijalle maksuttomia ovat • opetus • päivittäinen ruokailu • opetuksessa tarvittavat oppikirjat ja muut materiaalit • opetuksessa tarvittavat työvälineet • ylioppilastutkinnon 5 koetta sekä niiden osalta hylättyjen kokeiden uusiminen • vähintään seitsemän kilometrin pituiset koulumatkat (Kelan koulumatkatuki). Opiskelijalla on kuitenkin oikeus käyttää myös omia oppikirjoja, -materiaaleja ja työvälineitä. Opintoja täydentävistä vapaaehtoisista opintoretkistä, vierailuista, tapahtumista ja muista vastaavista toiminnoista voidaan periä kohtuullisia maksuja.

KELAN TUET OPISKELIJALLE

Kela voi myöntää päätoimisesti opiskelevalle opiskelijalle opintotukea. Opintotukeen kuuluvat opintoraha ja opintolainan valtiontakaus. Opiskelija voi hakea yleistä asumistukea, jota saa yleensä vuodeksi kerrallaan. Asumistuen saamisessa ei ole ikärajaa. Asumistuen määrään vaikuttavat hakijan tulot (esim. opintoraha) sekä asumismenot. Lukiolaiset voivat saada tukea päivittäisiin koulumatkoihin. Koulumatkatukea haetaan erikseen joka lukuvuosi. Lomake on Kelan sivuilla ja se toimitetaan kouluksihteerille. Lisätietoa kela.fi/opiskelijat.

	MAANANATAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANATAI	viikot
1	Unkarilainen kana Riisi Jävuori-kurkku- tomaattisalaatti JR: Hedelmä	Porkkananappi Perunat Tomaattikastike Vesimeloni- salaattijuustosalaatti	Lohikeitto Ruistassu Tuorejuusto Kurkku	Unimakkara Perunase Sinappikurkkurelis Kiinankaalisalaatti	Makaronilaatikko Porkkanaraaste	33, 11 38, 16 43, 21 48, 26 1, 30 6, 35
2	Jauhelihakastike Peruna tai pasta Kaalipersikkaraaste	Pinaattikeitto Kananmuna Kurkku Ruistassu	Broileripyörykkä tai Broileripihvi Riisi tai peruna Currykastike Porkkanaraaste	Jauhelihakeitto Juusto Tomaatti Sekavuokaleipä JR: Mansikka- raparperipuuro	Kalalaatikko Kiinankaali- kurkku-maissi salaatti	34, 12 39, 17 44, 22 49, 27 2, 31 7, 36
3	Kanakastike Riisi Punakaali- mansikkasalaatti Mustaherukkahillo	Pinaatti-raejuustonappi Perunat Juustokastike Jäävuorisalaatti	Broilerilasagnette Porkkana- anasaraaste JR: Marjajogurtti	Lohimurekepihvi Perunat Mangorajakastike Tomaatti-purjo - salaattisekoitus	Perunavelli Vihreä- broilerisalaatti Ruisleipä	35, 13 40, 18 45, 23 50, 28 3, 32 8, 37
4	Italianpata Jävuori-kurkku- melonisalaatti	Kalakepukat Perunat Tilli-valkokastike Punajuuri-omenaraaste	Kanakeitto Sämpylä Tuorejuusto Lehtisalaatti	Tortilla jauhelihalla (koulut) Kasvisjauhelihakasvis- kastike, perunat (päiväkoti) Salaatti	Pinaattiohukaiset Perunat Valkokastike Sekahillo Tonnikalasalaatti JR: Rahka	36, 14 41, 19 46, 24 51, 29 4, 33 9
5	Jauhelihaviit Ruskeakastike Peruna Kiinakaali-tomaatti- kurpitsasalaatti	Ohrasuurimopuuro Porkkanapalat Maksamakkara Ruisleipä JR: Mansikka- vadelmakeitto	Broilerivuoka Punakaali- mustaherukkasalaatti	Kalapihvit Perunase Parsakaali Salaatti	Kinkkukiusaus Porkkanaraaste	37, 15 42, 20 47, 25 52, 30 5, 34 10, 35

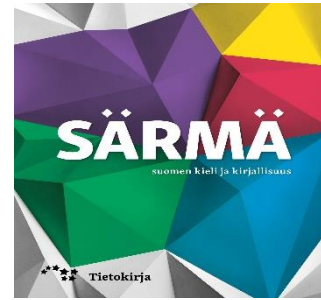
Ateriat sisältävät lisäksi rasvattoman maidon / piimän ja veden, sekä leivän ja levitteen. Muutokset ruokalistassa ovat mahdollisia.

ÄIDINKIELI JA KIRJALLISUUS

OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän erityisenä tehtävänä on syventää opiskelijan suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemusta sekä monilukutaitoa, vuorovaikutustaitoja ja mediataitoja. Opiskelu syventää opiskelijan käsitystä kieli- ja kulttuuritietoisuuden, kielitaidon ja vuorovaikutusosaamisen merkityksestä yksilöiden identiteettien ja yhteisöjen rakentumisessa. Suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline muiden oppiaineiden opiskelussa. Opiskelu kartuttaa monipuolisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia teksti- ja vuorovaikutustaitoja. Opiskelussa tutustutaan mahdollisuuksiin jatkaa suomenkielen ja kirjallisuuden opintoja korkea-asteella.

Suomen kielen ja kirjallisuuden oppimäärän opiskeluun kuuluu kokonaisteostenlukeminen ja laajojen tekstien kirjoittaminen. Pakollisten opintojen aikana luetaan vähintään kahdeksan kokonaisteosta, joista vähintään yksi on tietokirja.

1. kurssi suoritetaan ensimmäisenä ja 6. kurssi viimeisenä pakollisena. Kurssi 3 suositellaan suoritettavaksi ennen kurssia 5.

Kahta pakollista kurssia ei voi valita samaan jaksoon.

P ÄI01 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja. Rohkaistuu kirjoittajana ja hallitsee kirjoittamisprosessin eri vaiheet. Osaa käyttää muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana. Syventää käsitystä itsestään tekstien tulkitsijana ja tuottajana sekä palautteen antajana ja vastaanottajana.

P ÄI02 Kieli- ja tekstitietoisuus/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää kieli- ja tekstitietoisuuttaan. Syventää ymmärrystään kielestä ja teksteistä merkityksiä rakentavina kokonaisuuksina. Ymmärtää kielen sosiaalisen luonteen ja merkityksen

P ÄI03 Vuorovaikutus 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija lisää viestintärohkeuttaan, syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä. Syventää ryhmäviestintätaitojaan sekä oppii analysoimaan ja arvioimaan ryhmäviestinnän ilmiöitä. Oppii tarkastelemaan kielen ja nonverbaalisten keinojen merkitystä ja tilanteista vaihtelua eri vuorovaikutustilanteissa.

P ÄI04 Kirjallisuus 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää ja monipuolistaa lukemisen tapojaan. Tuntee kauno- ja tietokirjallisuuden lajeja ja ilmaisukeinoja. Monipuolistaa taitoaan lukea, analysoida ja tulkita monimuotoista kirjallisuutta tarkoituksenmukaista lähestymistapaa ja käsitteistöä hyödyntäen. Ymmärtää kirjallisuuden monitulkintaisuutta.

P ÄI05 Tekstien tulkinta 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan. Ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana. Oppii tulkitsemaan monimuotoisia tekstejä, erityisesti mediatekstejä, sekä analysoimaan niiden ilmaisutapoja ja vuorovaikutusta. Perehtyy vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoihin sekä syventää niihin liittyviä tietoja ja taitoja.

P ÄI06 Kirjoittaminen 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu kirjoittajana ja syventää kirjoitusprosessin hallinnan taitojaan. Syventää käsitystään tekstin rakenteen, kielen ja ilmaisutapojen vaikutuksesta tekstin merkityksiin. Syventää taitoaan käyttäen muita tekstejä oman kirjoittamisen pohjana ja arvioida tekstien luotettavuutta.

P ÄI07 Vuorovaikutus 2/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija lisää esiintymisrohkeuttaan ja ymmärrystään esiintymisjännityksestä. Kehittää esiintymistaitojaan sekä kykyään tuottaa erilaisia puhuttuja tekstejä myös digitaalisissa ympäristöissä. Syventää kykyään analysoida ja arvioida puhuttuja tekstejä ja audiovisuaalista viestintää.

P ÄI08 Kirjallisuus 2/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija lisää kirjallisuuden tuntemustaan ja oppii tarkastelemaan kaunokirjallisuutta myös osana muuttuvaa yhteiskuntaa. Ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa. Tuntee Suomen kirjallisuuden ja maailmankirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja sekä osaa analysoida niitä osana kulttuurikontekstia.

V ÄI09 Vuorovaikutus 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija monipuolistaa erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä tarvittavia vuorovaikutustaitojaan. Kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta. Syventää kykyään analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista.

V ÄI10 Kirjoittaminen 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää kirjallista ilmaisukykyään ja taitoaan tuottaa asiatyylinen, laajahko teksti aineistoja hyödyntäen. Kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiään.

V ÄI11 Tekstien tulkinta 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan. Osaa analysoida, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä. Ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinnassa. Osaa esittää ja perustella tulkintansa teksteistä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen.

K ÄI12 Suomea somelaisille/paikallinen opintojakso

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää kielentuntemustaan ja oppii kielellistämään ajatuksiaan selkeästi ja sujuvasti.

K ÄI13 Luova kirjoittaminen/paikallinen opintojakso

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää ja monipuolistaa omaa ilmaisuaan. Kurssilla kirjoitetaan fiktiivisiä tekstejä osallistujien toiveiden mukaisesti.

K ÄI14 Kirja - ikkuna maailmaan/paikallinen opintojakso

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii nauttimaan kirjallisuuden tarjoamista elämyksistä. Kurssi tukee myös kirjallisuusdiplomien suorittamista.

K ÄI15 Ilmaisutaito/paikallinen opintojakso

Moduuli rohkaisee oppilasta ilmaisemaan itseään erilaisten ilmaisun perusharjoitusten kautta yksin ja yhdessä. Harjoitusten taso määräytyy ryhmän taitojen mukaan.

K ÄI16 Näytelmäprojekti/paikallinen opintojakso

Moduuli sisältää hiukan vaativampia ilmaisutaitoharjoituksia sekä teatteri-improvisaatiota. Tavoitteena on myös suunnitella ja harjoitella ryhmän oma esitys.

SUOMI TOISENA KIELENÄ JA KIRJALLISUUS

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät opiskelijan vuorovaikutusosaamiseen, tekstien tulkitsemisen taitoihin, tekstien tuottamisen taitoihin sekä kielitietoisuuden kehittämiseen. Tavoitealueittain yleiset

Tavoitteet ovat seuraavat.

Vuorovaikutusosaaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

Pystyy tavoitteelliseen, tarkoituksenmukaiseen ja eettiseen vuorovaikutukseen esiintymis- ja ryhmäviestintätilanteissa. Osaa arvioida, eritellä ja kehittää omaa vuorovaikutusosaamistaan. Ymmärtää yhä käsitteellisempää opetuspuhetta ja muodollisia puhetilanteita, osaa toimia niissä ja hallitsee niihin sopivia viestintä- ja vuorovaikutusstrategioita. On tietoinen vuorovaikutustilanteiden kulttuurisidonnaisuudesta ja osaa tarkastella ja tulkita erilaisia vuorovaikutustilanteita ja niiden etiikkaa.

Tekstien tulkitseminen

Tavoitteena on, että opiskelija

Kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että ymmärtää monimuotoisia tekstejä, kuten asia- ja mediatekstejä, kirjallisuutta ja puhuttuja tekstejä, ja hyödyntää sopivia strategioita niiden lukemisessa ja tulkitsemisessä. Kehittää lukemalla sana-, fraasi- ja käsitevarantoaan sekä käsitystään kirjoitetun kielen rakenteista ja osaa arvioida tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista. Kehittää kauno- ja tietokirjallisuuden tulkitsevan ja elämyksellisen lukemisen taitojaan, monipuolistaa lukemistaan ja syventää ymmärrystään kirjallisuuden keinoista sekä oppii lukemaan ja tulkitse-

maan myös pitkiä tietotekstejä, kokonaisia kaunokirjallisia teoksia ja tietokirjoja. Osaa kriittisesti arvioida erilaisia tiedonlähteitä sekä niiden tarkoitusperiä, luotettavuutta ja käytettävyyttä.

Tekstien tuottaminen

Tavoitteena on, että opiskelija

Kehittää käsitteellisen kielen taitoaan sekä kriittistä ja kulttuurista monilukutaitoaan niin, että osaa hyödyntää ja tuottaa monimuotoisia tekstejä tietoisena niiden tavoitteista ja konteksteista, ilmaista ja perustella ajatuksiaan, valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kieli-
muodon sekä käyttää aiheeseen sopivia kielen rakenteita, sanastoa, fraaseja ja käsitteitä. Hallitsee tekstien tuottamisen prosessin eri vaiheet, osaa reflektoida omia tekstien tuottamisen prosessejaan ja antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä hyödyntää sitä tekstien tuottamisessa. Vahvistaa yleiskielen ja sen normien sekä kirjoitetun ja puhutun kielen konventioiden hallintaa, käyttää lähteitä tarkoituksenmukaisesti sekä ymmärtää ja noudattaa tekijänoikeuksia.

Kielitietoisuuden kehittyminen

Tavoitteena on, että opiskelija

Ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle sekä kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden merkityksen identiteetille sekä oppii kehittämään kielitaitoaan erilaisissa kielenkäyttöympäristöissä ja -tilanteissa ja käyttämään oppimisessaan koko kielivarantoaan. Syventää tietojaan kielen rakenteista, eri rekistereistä, tyylipiirteistä ja sävyistä sekä niiden luomista merkityksistä sekä kirjallisuudesta ja muista kulttuurituotteista. Ymmärtää kielen oppimisen prosessia sekä oppii tuntemaan ja hyödyntämään itselleen sopivimpia keinoja ja välineitä kielitaitonsa kehittämiseksi.

P S21 Tekstien tulkinta ja kirjoittaminen/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa tuottaa, tulkita ja arvioida erilaisia, monimuotoisia tekstejä ja niiden rakenteita ja ilmaisutapoja. Oppii havainnoimaan kielen rakenteiden ja ilmausten käyttöä erilaisissa teksteissä ja hyödyntämään sitä omassa kirjoittamisessaan. Oppii käyttämään erilaisia tekstejä oman kirjoittamisen pohjana. Syventää kirjoitusprosessin eri vaiheisiin liittyviä taitojaan.

P S22 Kieli- ja tekstitietoisuus/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. Ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle. Oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämisessä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa. Oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

P S23 Vuorovaikutus 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää lukiokoulutuksen edellyttämiä viestintätaitojaan kuuntelijana, puhujana, lukijana ja kirjoittajana.

Lisää viestintärohkeuttaan ja syventää viestijäkuvaansa sekä käsitystään kielestä ja identiteetistä. Oppii tarkastelemaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutustaitoja erilaisten kontekstien, vuorovaikutussuhteiden ja puhekuulttuurien näkökulmasta. Oppii havainnoimaan ja ymmärtämään ryhmäviestinnän ilmiöitä.

P S24 Kirjallisuus 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu lukemaan, ymmärtämään ja tulkitsemaan kaunokirjallisia tekstejä. Kehittää ymmärrystään kirjallisuuden lajeista ja niiden ominaispiirteistä ja ilmaisukeinoista. Kiinnostuu ja oppii nauttimaan kirjallisuudesta. Oppii perustelevaan tulkintaansa teksteistä sekä suullisesti että kirjallisesti. Kehittää kielellisten rakenteiden ja sanaston hallintaa lukemalla suomenkielistä kaunokirjallisuutta.

P S25 Tekstien tulkinta 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää kriittistä lukutaitoaan, erityisesti medialukutaitoaan. Ymmärtää median toimintatapoja, median merkityksen identiteettien rakentumisessa ja median roolin yhteiskunnallisena vaikuttajana. Oppii tarkastelemaan erilaisissa teksteissä käytettäviä vaikuttamisen ja argumentoinnin keinoja. Osaa tarkastella myös kaunokirjallisuutta mielipiteiden ja maailmankuvan muokkaajana. Oppii perustelevaan omia mielipiteitään yhä monipuolisemmin kirjoittajana ja puhujana.

P S26 Kieli- ja tekstitietoisuus/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää kielitietoisuuttaan ja monilukutaitoaan. Ymmärtää kielen merkityksen oppimiselle ja ajattelulle. Oppii hyödyntämään erilaisia kielenkäyttötilanteita ja -ympäristöjä kielitaitonsa kehittämässä sekä käyttämään koko kielivarantoaan oppimisessa. Oppii arvioimaan omaa kielitaitoaan.

P S27 Vuorovaikutus 2/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää kuullun ymmärtämisen, kuuntelemisen, vuorovaikutuksen sekä suullisen viestinnän strategioita ja taitoja. Lisää viestintärohkeuttaan ja kehittää esiintymistaitojaan niin, että pystyy hyödyntämään omia vahvuuksiaan erilaisissa kielenkäyttötilanteissa. Hahmottaa puheen toimintana, jossa jokainen vuoro sekä tulkitsee että rakentaa tilannetta. Oppii tarkastelemaan kielen merkitystä ja vaihtelua vuorovaikutustilanteissa.

P S28 Kirjallisuus 2/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija lisää kaunokirjallisuuden tuntemustaan. Kehittää kykyään tarkastella kirjallisuutta sen kulttuurisessa ja historiallisessa syntykontekstissa. Ymmärtää eri kontekstien merkityksen kirjallisuuden tulkinnassa. Tutustuu suomalaisen kirjallisuuden keskeisiin teoksiin ja teemoihin sekä osaa arvioida niiden merkitystä.

P S29 Vuorovaikutus 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää vuorovaikutustaitojaan ja oppii arvioimaan vuorovaikutusta ja vuorovaikutusosaamisen merkitystä ihmissuhteissa, opiskelussa, työelämässä ja yhteiskunnassa. Kehittää valmiuksiaan ymmärtää ja ratkoa vuorovaikutuksen ongelmia sekä toimia rakentavasti ja eettisesti erilaisissa, haastavissakin vuorovaikutustilanteissa sekä ymmärtää vuorovaikutuksen kulttuurisia piirteitä ja kontekstisidonnaisuutta. Syventää kykyään tarkastella ja analysoida vuorovaikutusta erilaisista näkökulmista. Syventää ymmärrystään kielen tilanteisesta vaihtelusta.

P S210 Kirjoittaminen 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää edelleen taitoaan ilmaista ja perustella ajatuksiaan kirjoittamalla hyödyntäen muita tekstejä. Kehittää omaäänistä kirjoittamista. Kehittää kirjoittamisen prosessin hallintaansa ja taitoaan muokata tekstiä. Syventää kirjoitetun kielen rakenteiden ja konventioiden tuntemusta. Osaa valita tilanteeseen ja tarkoitukseen sopivan kielimuodon.

P S211 Tekstien tulkinta 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää kriittistä ja kulttuurista lukutaitoaan. Osaa tulkita erilaisia monimuotoisia tekstejä. Ymmärtää tekstin tavoitteiden ja kontekstin merkityksen tekstien tulkinassa.

RUOTSI B1 –OPPIMÄÄRÄ

PAKOLLISET OPINNOT

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii kieliprofiilin ensimmäisen moduulin yhteydessä tai täydentää sitä. Kieliprofiilia työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana. Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan omasta kehitymisestään ruotsin kielen oppijana ja osajana sekä ruotsista Suomen kansalliskielenä. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteisön, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osajana ja oppijana. Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–5 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon kohdekielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille. Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä. Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais-käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Valinnaisissa opinnoissa kerrataan oppimäärän pakollisissa moduuleissa käsitellyjä aihepiirejä tai täydennetään niitä opiskelijoiden mielenkiinnon ja tarpeiden mukaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

P RUB101 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen/Pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa olemassa olevaa kielitaitoaan ja omia vahvuuksiaan. Rohkaistuu käyttämään ruotsin taitoaan arkipäiväisissä vuorovaikutustilanteissa painottaen suullista viestintää. Kehittää omia opiskelustrategioitaan ja vuorovaikutustaitojaan ja löytää itselle sopivia työtapoja. Syventää tietämystään suomen ja ruotsin kielten vaikutuksesta toisiinsa sekä Suomessa vallitsevista kieliolosuhteista. Pystyy suhteuttamaan ruotsin kielen osaamistaan oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon B1.1.

P RUB102 Ruotsin kieli arjessani/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa kertoa ruotsiksi omasta elämästään, ihmissuhteistaan ja lähiympäristöstään eri tilanteissa erilaisia viestintäkanavia käyttäen. Kehittää keskustelu- ja kuuntelutaitojaan ruotsiksi. Kehittää palautteen antamisen ja vastaanottamisen sekä osaamisensa arvioinnin taitoja.

P RUB103 Kulttuuri ja mediat/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee suomenruotsalaisia, ruotsalaisia ja muita pohjoismaisia kulttuuri-ilmioitä. Tuntee ruotsinkielisiä medioita. Osaa hyödyntää ruotsinkielisiä lähteitä tiedonhaussa. Pystyy seuraamaan ruotsinkielisiä uutistekstejä ja ymmärtää pääasiat niistä.

P RUB104 Ympäristömme/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa tulkita erilaisia tekstejä, jotka käsittelevät maailman erilaisia elinympäristöjä, kulttuureja ja yhteiskuntia. Harjoittaa erityisesti kirjallisia tekstintuottamistaitojaan aiheena mielipiteen ilmaisu. Pystyy tuottamaan lyhyen ohjatun tekstin moduulin aihepiiristä.

P RUB105 Opiskelu- ja työelämä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu ruotsin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Kehittää tietämystään tekstilajeista, jotka liittyvät keskeisesti nuoren opiskeluun, työelämään ja itsenäistymiseen. Pohtii jatko-opintojaan, urasuunnitelmiaan sekä valmiuksiaan elinikäiseen oppimiseen.

V RUB106 Viesti ja vaikuta puhuen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija vankentaa puhumisen sujuvuutta. Tuottaa valmistelua edellyttävän suullisen esityksen. Tiedostaa suullisen osaamisensa tason ja kehittämistarpeensa ja saa tästä palautetta.

V RUB107 Kestävä elämäntapa/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää taitoaan tulkita ja tuottaa ruotsin kieltä erilaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa ja erilaisille yleisöille.

Laajentaa sosiaalisen median tuntemustaan käyttäen ruotsin kieltä. Tutustuu kansallisissa kielitutkinnoissa vaadittavaan ruotsin taidon osaamiseen.

K RUB08 Ruotsin kieli raiteilleen/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa kerrataan monipuolisesti peruskielioppia, harjoitellaan kirjoittamista pienimuotoisilla kirjoitustehtävillä ja laajennetaan sanavarastoa. Lisäksi harjoitellaan ääntämistä.

K RUB109 Syvänä kielitaitoasi/koulukohtainen valinnainen

Moduuli harjoittaa valmiuksia, joita opiskelija tarvitsee halutessaan osoittaa hyvää toisen kotimaisen kielen taitoa. Kurssilla laajennetaan sanastoa ja harjoitellaan sekä kuullun- että luetun ymmärtämistaitoja vaativan kieliaineksen avulla. Moduuli on sisällöltään tavallaan jatko-osa valtakunnallisille syventäville kursseille.

Moduuli on tarkoitettu niille, jotka haluavat laajentaa keskipitkän oppimäärän kursseilla hankkimaansa kielitaitoa ja/tai suunnittelevat ruotsin pitkän oppimäärän mukaisen ylioppilastutkinnon kokeeseen osallistumista. 3. vuosikurssin opiskelijat.

K RUB110 Kieli eläväksi/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija Ruotsin kieltä käytetään todellisissa kielenkäyttötilanteissa. Tehdään opintoretki Ahvenanmaalle, Ruotsiin tai muuhun Pohjoismaahan. Moduulissa harjoitellaan matkailun kielenkäyttötilanteita ylioppilaskirjoitusten, jatko-opiskelun ja työelämän tarpeita unohtamatta. Tavoitteena on rohkaista opiskelijoita käyttämään kieltä, saada heidät nauttimaan tähän saakka oppimastaan ja motivoida heitä kielitaidon kehittämiseen edelleen. Moduuli sisältää suullisten harjoitusten lisäksi lyhyitä kirjallisia tehtäviä sekä luetun ymmärtämisen harjoittelua. Moduuli yhdistää kielelliseen ilmaisuun myös kulttuurintuntemusta, häivähdyksen historiaa sekä pohjoismaisia ajankohtaisia asioita. Opiskelijat osallistuvat matkan kustannuksiin. 2. ja 3. vuoden opiskelijat.

K RUB111 Abikurssi/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa kerrataan monipuolisesti lukion pakollisilla kursseilla käsiteltyä kielioppia pääasiassa kirjallisten harjoitusten avulla. Samalla kerrataan ja laajennetaan sanastoa sekä vahvistetaan kirjoitustaitoja. Moduulissa harjoitellaan ruotsin ylioppilaskirjoitusten kirjallisia tehtävätyyppejä kuten tekstinymmärtämistä, sanastoa, rakenteita ja kirjoitelmien tekemistä. Huomiota kiinnitetään erityisesti vastaustekniikkaan. 3. vuoden opiskelijat.

ENGLANTI A1-OPPIMÄÄRÄ

PAKOLLISET OPINNOT

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle. Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii ensimmäisen moduulin yhteydessä henkilökohtaisen kieliprofiilinsa, jota työstetään oppimisprosessin edetessä

lukio-opintojen aikana. Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan englannin kielestä lingua, francana sekä omasta kehittymisestään englannin oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana.

Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon englannin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille.

Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä. Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

P ENA01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan. Syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisytydestä analysoi ja kehittää taitoaan käyttää itse- ja vertaisarviointia oppimista tukevana menetelmänä. Monipuolistaa kieltenopiskelustrategioitaan. Oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kieltenopiskelun apuvälineitä. Pystyy suhteuttamaan osaamistaan taitotasoon B2.1..

P ENA02 Englanti globaalina kielenä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta. Kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan. Vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan. Syventää tietoaan englannin asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

P ENA03 Englannin kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä. Pystyy tuottamaan tekstejä monipuolisesti itselle tärkeistä kulttuuriaiheista ja -ilmiöistä.

Vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

P ENA04 Englannin kieli vaikuttamisen välineenä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin ja niiden taustoihin. Kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella. Hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä ja tapoja tuottaa tekstejä.

P ENA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja tiivistämisen taitoja.

Kehittää taitojaan raportoida jäsennellysti havainnoista itseään kiinnostavista

aiheista yksin ja ryhmässä.

P ENA06 Englannin kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille. Rohkaistuu englannin kielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

V ENA07 Ympäristö ja kestävä elämäntapa/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta. Kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi. Osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

V ENA08 Viesti ja vaikuta puhuen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä.

Vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan. Vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja. Harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

K ENA09 Abi-kurssi/koulukohtainen valinnainen

Kertausta yo-koetta varten. Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

K ENA10 Englanti ehommaksi – englannin kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Moduuli on tarkoitettu niille opiskelijoille, jotka tarvitsevat englannin keskeisimmän sanaston ja rakenteiden kertausta. Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

K ENA11 Ajankohtaisia asioita/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on ymmärtää englannin kielellä esitettyä, ajankohtaista uutisaineistoa (lehtiartikkelit, radio ja TV, Internet) sekä pystyä itse referoimaan tai kertomaan niin paikallisista, valtakunnallisista kuin kansainvälisistäkin asioista englannin kielellä. 2.- ja 3. vuoden opiskelijat. Moduuli arvioidaan suoritusmerkinnällä.

K ENA12 Nykykulttuuri ja mediat opiskelijan silmin/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa hyödynnetään opiskelijan omaa ja itse valitsemaa englanninkielistä kulttuurimaisemaa sisältäen esimerkiksi pelit, elokuvat, television, musiikin, lehdet ja kirjallisuuden. Moduuli suoritetaan pääosin itsenäisenä opiskeluna, jossa tuotetaan päiväkirja, jonka lisäksi ja tueksi voidaan järjestää ohjaavia kokouksia. Moduuli arvioidaan numeroin.

VENÄJÄ A2-OPPIMÄÄRÄ

PAKOLLISET OPINNOT

Pakollisten opintojen moduulien 1–3 aikana painotetaan opiskelijan kielten opiskelutaitojen ja opiskelu- ja vuorovaikutusstrategioiden kehittämistä hänen omista lähtökohdistaan. Opiskelija tulee tietoiseksi vahvuuksistaan ja kehittämiskohteistaan ja vahvistaa perusopetuksessa luotua pohjaa jatkuvalla kielten opiskelulle.

Tätä tarkoitusta varten opiskelija laatii ensimmäisen moduulin yhteydessä henkilökohtaisen kieliprofiilinsa, jota työstetään oppimisprosessin edetessä lukio-opintojen aikana. Moduulien 1–2 aikana opiskelija luo kokonaiskuvan englannin kielestä lingua francana sekä omasta kehittymisestään englannin oppijana ja osaajana. Samalla tarkastellaan kulttuurista ja kielellistä monimuotoisuutta yhteiskunnan, mutta myös opiskelijan henkilökohtaisesta näkökulmasta. Opiskelija tarkastelee kieliprofiilissaan itseään myös muiden kielten, mukaan lukien äidinkielen, käyttäjänä, osaajana ja oppijana. Moduulista 3 lähtien kiinnitetään entistä enemmän huomiota eri tekstilajien edellyttämään kieleen muodollisuusasteeltaan erityyppisissä kielenkäyttötilanteissa. Moduulien 4–6 opinnoissa painotetaan kieltä tiedonhankinnan, olennaisen tiedon tiivistämisen ja tiedon jakamisen välineenä ottaen huomioon englannin kielen kehittyvän kielitaidon kuvausasteikon tavoitetaso lukio-opinnoille. Pakollisten opintojen loppuvaiheessa huomio kiinnittyy vahvistamaan taitoja, joita opiskelija hyödyntää pystyäkseen jatkamaan osaamisensa omaehtoista kehittämistä. Opintojen aikana varataan aikaa käsitellä ajankohtaisia tai paikallisia asioita, joista voidaan sopia yhdessä. Kaikkien opintojen aikana harjoitellaan monipuolisesti sekä suullista että kirjallista vuorovaikutusta.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Valinnaisten opintojen erityisenä tavoitteena on ohjata opiskelijaa muodostamaan kokonais käsitys kielitaitonsa tasosta opintojen päättövaiheessa sekä auttaa opiskelijaa löytämään keinoja kehittää osaamistaan. Kieliprofiilia täydennetään tavoitteellisesti opiskelijan omien tarpeiden mukaan.

P VEA01 Opiskelutaidot ja kieli-identiteetin rakentaminen/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu kehittämään kielitaitoaan. Syventää käsitystään kielitietoisuudesta ja monikielisyydestä. Soveltaa ja kehittää kieltenopiskelustrategioitaan sekä itse- ja vertaisarviointitaitoja. Oppii hyödyntämään tarkoituksenmukaisia kielenopiskelun apuvälineitä Pystyy suhteuttamaan osaamistaan kohdekielen oppimäärän opiskelulle määriteltyyn taitotasoon.

P VEA02 Kieli globaalissa maailmassa ja vuorovaikutusosaaminen/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa tapoja kehittää rakentavaa vuorovaikutusta. Kehittää rakentavan vuorovaikutuksen strategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan. Vahvistaa vuorovaikutuksessa toimimisen taitojaan sekä kielellistä itsetuntoaan. Syventää tietoaan kohdekielen asemasta kulttuurisen ja kielellisen monimuotoisuuden näkökulmasta.

P VEA03 Kieli ja kulttuuri luovan ilmaisun välineenä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tekee omia tulkintoja erilaisista aihepiiriin liittyvistä teksteistä. Pystyy tuottamaan tekstejä kuvaillen itselleen tärkeitä kulttuuriaihteita tai -ilmiöitä. Vahvistaa taitoa käyttää reflektointia kielenoppimisen välineenä.

P VEA04 Kieli vaikuttamisen välineenä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu medioissa esillä oleviin ajankohtaisiin aiheisiin. Kehittää taitojaan ilmaista ja arvioida mielipiteitä sekä argumentoida tiedon perusteella. Hyödyntää erilaisia tietolähteitä, oppimisympäristöjä tai tapoja tuottaa tekstejä.

P VEA05 Kestävä tulevaisuus ja tiede/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii käyttämään asiayhteyteen sopivia lukustrategioita ja harjoittelee tiivistämisen taitoja. Kehittää taitojaan kertoa havainnoista itseään kiinnostavista aiheista yksin ja ryhmässä.

P VEA06 Kieli jatko-opinnoissa ja työelämässä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa tietämystään tekstilajeista, jotka ovat tyypillisiä mahdollisille jatko-opinto- tai urasuunnitelmille. Rohkaistuu kohdekielen käyttäjänä erilaisissa opiskeluun ja työntekoon liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Kehittää taitoaan ilmaista itseään myös muodollisissa asiayhteyksissä.

V VEA07 Kestävä elämäntapa/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija vahvistaa tiedonhakutaitojaan erityisesti lähdekritiikin näkökulmasta.

Kehittää ajattelun taitojaan hyödyntämällä kielitaitoaan erilaisten syy-seuraussuhteiden analysoimiseksi. Osallistuu myös laajempiin suullisiin tai kirjallisiin vuorovaikutustilanteisiin.

V VEA08 Viesti ja vaikuta puhuen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää ymmärrystään suullisiin vuorovaikutustilanteisiin vaikuttavista tekijöistä. Vahvistaa suullisen vuorovaikutuksen taitojaan. Vahvistaa taitoaan ymmärtää kielen eri variantteja. Harjoittelee valmistelua edellyttävää suullista tuottamista.

K VEA09 Kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Sanaston ja kieliopin kertaus yo-kokeeseen osallistujille.

RANSKAN KIELI B2-OPPIMÄÄRÄ

VIERAAN KIELEN B2-OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa

opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmisiin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin. Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja. Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

V RAB21 Perustason alkeet 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt ovat sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset sekä koulu.

V RAB22 Perustaso 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt ovat kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit. Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta. Arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua.

V RAB23 Perustaso 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt ovat eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta, ajankohtaiset kulttuuriaiheet ja luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

V RAB24 Perustaso 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt ovat opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä ja tulevaisuudensuunnitelmat.

V RAB25 Perustaso 5/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt ovat opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä. Tulevaisuudensuunnitelmat.

V RAB26 Perustaso 5/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt ovat ajankohtaiset aiheet, kohdekieliset mediat ja lähdekritiikki.

V RAB27 Perustason jatko 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt ovat erilaiset asuinympäristöt ja kestävä elämäntapa.

V RAB28 Perustason jatko 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt ovat kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö, tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin ja kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa.

SAKSAN KIELI B2-OPPIMÄÄRÄ

VIERAAN KIELEN B2-OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opinnoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin. Todistus suullisesta kielitaidosta voidaan antaa missä tahansa vaiheessa opintoja. Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

V SAB21 Perustason alkeet 3/Valinnainen valtakunnallinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset sekä koulu.

V SAB22 Perustaso 1/valinnainen valtakunnallinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit. Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta. Arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

V SAB23 Perustaso 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt hyvinvointi ja terveys sekä eri elämänvaiheet.

V SAB24 Perustaso 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta, ajankohtaiset kulttuurialueet ja luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella

V SAB25 Perustaso 4/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä ja tulevaisuudensuunnitelmat

V SAB26 Perustaso 5/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt ajankohtaiset aiheet, kohdekieliset mediat ja lähdekritiikki.

V SAB27 Perustason jatko 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt erilaiset asuinympäristöt ja kestävä elämäntapa.

V SAB28 Perustason jatko 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.2 tavoitteiden mukaisesti.

Keskeiset sisällöt kansainvälinen osaaminen ja yhteistyö, tutustuminen erilaisiin kansainvälisiin kielitaidon arviointijärjestelmiin ja kielitaitovaatimukset muun muassa jatko-opinnoissa.

ESPANJAN KIELI B3-OPPIMÄÄRÄ

Opetuksen tavoitteet

VIERAAN KIELEN B3-OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua.

Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen

kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opintoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin. Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta

Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

V EAB31 Perustason alkeet 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan, löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä, hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa ja pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt rutiininomaiset viestintätilanteet, keskeisimmät viestintästrategiat ja tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset.

V EAB32 Perustason alkeet 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt oman lähipiirin ja arjen kuvailu, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa ja tavanomaiset asiointitilanteet.

V EAB33 Perustason alkeet 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset ja koulu.

V EAB34 Perustaso 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit, Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta ja arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua.

V EAB35 Perustaso 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt hyvinvointi ja terveys. Eri elämänvaiheet.

V EAB36 Perustaso 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta, ajankohtaiset kulttuurialueet ja luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

V EAB37 Perustaso 4/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä. Tulevaisuudensuunnitelmat.

V EAB38 Yhteinen maapallomme/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt ajankohtaiset aiheet, kohdekieliset mediat ja lähdekritiikki.

RANSKAN KIELI B3-OPPIMÄÄRÄ

VIERAAN KIELEN B3-OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kielioipintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisääymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä.

Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmisiin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opintoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin. Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti.

Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

V RAB31 Perustason alkeet 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä reperтуаariaan. Löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä. Hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa. Pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt rutiininomaiset viestintätilanteet, keskeisimmät viestintästrategiat ja tavallisimmat kohteliaisuuteen liittyvät ilmaukset.

V RAB32 Perustason alkeet 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt oman lähipiirin ja arjen kuvailu, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa ja tavanomaiset asiointitilanteet.

V RAB33 Perustason alkeet 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset ja koulu.

V RAB34 Perustaso 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit. Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta. Arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua.

V RAB35 Perustaso 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt hyvinvointi ja terveys. Eri elämänvaiheet.

V RAB36 Perustaso 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta. Ajankohtaiset kulttuuriaiheet ja luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

V RAB37 Perustaso 4/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä. Tulevaisuudensuunnitelmat.

V RAB38 Perustaso 5/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt ajankohtaiset aiheet, kohdekiekkiset mediat ja lähdekritiikki.

K RAB309 Abikurssi/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa kerrataan kielen keskeisiä rakenteita ja sanastoa sekä valmistautaan ylioppilaskirjoituksiin. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

SAKSAN KIELI B3-OPPIMÄÄRÄ

VIERAAN KIELEN B3-OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmisiin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opintoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin. Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti. Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

V SAB31 Perustason alkeet 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskeleemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan. Löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä. Hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa. Pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

V SAB32 Perustason alkeet 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, oman lähipiirin ja arjen kuvailu, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa ja tavanomaiset asiointitilanteet.

V SAB33 Perustason alkeet 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset ja koulu.

V SAB34 Perustaso 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit, Suomi kohdekielillä opiskelun näkökulmasta, arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua.

V SAB35 Perustaso 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, hyvinvointi ja terveys ja eri elämänvaiheet.

V SAB306 Perustaso 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta, ajankohtaiset kulttuurialueet ja luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

V SAB37 Perustaso 4/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä ja tulevaisuudensuunnitelmat.

V SAB38 Perustaso 5/valtakunnallinen valinnainen

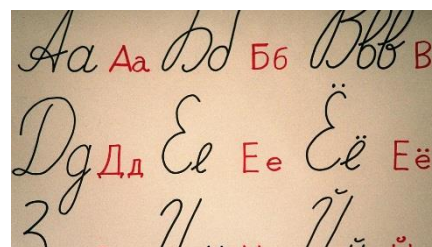
Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, ajankohtaiset aiheet, kohdekieliset mediat ja lähdekritiikki.

K SAB309 Abikurssi/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa kerrataan kielen keskeisiä rakenteita ja sanastoa sekä valmistautaan ylioppilaskirjoituksiin. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

VENÄJÄN KIELI B3-OPPIMÄÄRÄ

VIERAAN KIELEN B3-OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmoihin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opintoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin.

Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti. Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

V VEB31 Perustason alkeet 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä reperтуаariaan. Löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä. Hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa. Pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

V VEB32 Perustason alkeet 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, oman lähipiirin ja arjen kuvailu, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet.

V VEB33 Perustason alkeet 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset ja koulu.

V VEB34 Perustaso 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit, Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta ja arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua

V VEB35 Perustaso 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, hyvinvointi ja terveys, eri elämänvaiheet.

V VEB36 Perustaso 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, eri kulttuuriaiheita kieli- ja kulttuurialueelta, ajankohtaiset kulttuuriaiheet ja luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

V VEB37 Perustaso 4/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä ja tulevaisuudensuunnitelmat.

V VEB38 Perustaso 5/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, ajankohtaiset aiheet, kohdekieliset mediat ja lähdekritiikki.

K VEB309 Abikurssi/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa kerrataan kielen keskeisiä rakenteita ja sanastoa sekä valmistautaan ylioppilaskirjoituksiin. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

JAPANIN KIELI B3-OPPIMÄÄRÄ

VIERAAN KIELEN B3-OPPIMÄÄRÄN ERITYINEN TEHTÄVÄ

Oppimäärän erityisenä tehtävänä on rohkaista opiskelijaa laajentamaan kielellistä repertuaariaan sekä kannustaa opiskelijaa jatkuvaan kieltenopiskeluun ja jatkamaan kieliopintoja myös lukion jälkeen osana elinikäisen oppimisen polkua. Tehtävänä on vahvistaa opiskelijan kieli- ja kulttuuriosaamista kohdekielen näkökulmasta. Opetus ohjaa tarkastelemaan, miten uuden kielen oppiminen lisää ymmärrystä ajattelun ja kielen välisestä yhteydestä. Oppimäärän opetus painottuu etenkin alkuvaiheessa suulliseen kielitaitoon, mutta oppimäärän tehtävä on auttaa opiskelijaa näkemään, miten vähäiselläkin kielitaidolla on mahdollista tutustua kieli- ja kulttuurialueen tekstimaailmisiin sekä tiedon- ja tieteenaloihin. Uusi kieli avaa myös mahdollisuuksia eri kielillä tapahtuvaan jatkokoulutukseen ja lisää työelämävalmiuksia. Oppimäärän tehtävänä on myös rohkaista opiskelijaa hahmottamaan, miten uuden kielen oppiminen tukee muuta oppimista.

VALTAKUNNALLISET VALINNAISET OPINNOT

Opintojen alkuvaiheessa painottuvat suulliset ja niihin luontevasti liittyvät pienet kirjalliset vuorovaikutustilanteet. Kirjallisen viestinnän osuus kasvaa vähitellen, mutta suullinen viestintä on keskeistä koko oppimäärälle ja ääntämiseen kiinnitetään huomiota alusta pitäen. Opintoissa varataan tarpeen mukaan aikaa yhdessä sovittujen tai ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Opintojen aikana edistetään monilukutaitoa käsittelemällä kirjallisuutta, elokuvia, musiikkia, teatteria, kuvataidetta tai mediaa ja tutustutaan eri tekstilajeihin. Moduulista 3 lähtien opiskelijalle voidaan antaa todistus suullisesta kielitaidosta Opetushallituksen erillisen ohjeistuksen mukaisesti. Opintojen aikana opiskelija täydentää vieraiden kielten A-oppimäärän ensimmäisen moduulin yhteydessä laatimaansa kieliprofiiliaan.

V JAB31 Perustason alkeet 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uuden kielen suhteen aiemmin opiskelemiinsa tai osaamiinsa kieliin sekä hyödyntää omaa kielellistä repertuaariaan. Löytää itselleen sopivia keinoja oppia ja opiskella kieltä. Hahmottaa kohdekielen aseman maailmassa. Pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1 tavoitteiden mukaisesti.

V JAB32 Perustason alkeet 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.1–A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, oman lähipiirin ja arjen kuvailu, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa ja tavanomaiset asiointitilanteet.

V JAB33 Perustason alkeet 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.2 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, sosiaalisen kohtaamisen tilanteet arjessa, tavanomaiset asiointitilanteet, vapaa-ajan vietto ja harrastukset ja koulu.

V JAB34 Perustaso 1/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, kohdekielen maantieteellinen levinneisyys, variantit, Suomi kohdekielellä opiskelun näkökulmasta ja arjen tavat ja traditiot sekä kulttuurierojen vertailua.

V JAB35 Perustaso 2/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A1.3–A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt hyvinvointi ja terveys ja eri elämänvaiheet.

V JAB36 Perustaso 3/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, eri kulttuurialueita kieli- ja kulttuurialueelta, ajankohtaiset kulttuuriaiheet ja luova toiminta opiskelijoiden oman mielenkiinnon perusteella.

V JAB37 Perustaso 4/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, opiskelu koulussa sekä mahdolliset jatko-opinnot ja työelämä ja tulevaisuudensuunnitelmat.

V JAB38 Perustaso 5/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy vuorovaikutukseen taitotason A2.1 tavoitteiden mukaisesti. Keskeiset sisällöt, ajankohtaiset aiheet, kohdekieliset mediat ja lähdekritiikki.

MATEMATIIKKA, PITKÄ OPPIMÄÄRÄ

MATEMATIIKAN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Matematiikan opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija saa myönteisiä oppimiskokemuksia, tottuu pitkäjänteiseen työskentelyyn ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä, taitoihinsa ja ajatteluunsa. Ymmärtää matematiikan sekä ainutlaatuisena itsenäisenä tieteenalana että käyttökelpoisena välineenä, kun mallinetaan, hallitaan tai ennustetaan yhteiskunnan, talouden tai luonnon ilmiöitä. Rakentaa matemaattista pohjaa jatko-opinnoilleen. Harjaantuu käsittelemään tietoa matematiikalle ominaisella tavalla ja tottuu tekemään otaksumia, tutkimaan niiden oikeellisuutta, laatimaan perusteluita sekä arvioimaan perustelujen pätevyyttä ja tulosten yleistettävyyttä. Kykenee seuraamaan matemaattista esitystä, lukemaan matemaattista tekstiä, keskustelemaan matematiikasta, perustelemaan väitteitä ja arvioimaan eri muodoissa tarjottua informaatiota. Harjaantuu mallintamaan käytännön ongelmatilanteita ja hyödyntämään erilaisia ratkaisustrategioita. Rohkaistuu myös kokeilemaan ja tutkimaan toimintaan sekä ongelmien ratkaisujen keksimiseen ja selkeään esittämiseen. Osaa käyttää tarkoituksenmukaisia matemaattisia menetelmiä, ohjelmistoja ja tietolähteitä sekä ymmärtää, ettei ohjelmiston tuottama tulos yksinään riitä osoittamaan, todistamaan tai perustelemaan väitettä.

OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Matematiikan opiskelu antaa opiskelijalle valmiudet ymmärtää, soveltaa ja tuottaa sekä arvioida matemaattisesti esitettyä tietoa. Opetus ohjaa opiskelijaa ymmärtämään matematiikan merkityksen nykyajan kulttuureissa ja huomaamaan sen välttämättömyyden eri aloilla, kuten tekniikassa, lääke-, talous-, yhteiskunta- ja

luonnontieteissä sekä taiteissa. Matematiikan opetuksen tehtävänä on perehdyttää opiskelija matematiikan peruskäsitteisiin, perusideoihin ja rakenteisiin sekä ohjata käyttämään puhuttua, kirjoitettua ja muutoin ilmaistua matematiikkaa. Opetus kehittää laskemisen, luovan ajattelun sekä ilmiöiden mallintamisen, ennustamisen ja ongelmien ratkaisemisen taitoja. Matematiikan opiskelussa opiskelija kehittyy hyödyntämään tietokoneohjelmistoja ja digitaalisia tiedonlähteitä oppimisessa, tutkimisessa sekä ongelmanratkaisussa. Hän myös oppii arvioimaan tietoteknisten välineiden hyödyllisyyttä ja käytön rajallisuutta.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN OPPIAINEESSA

Opetuksessa tutkitaan arkielämän ja matematiikan välisiä yhteyksiä, hyödynnetään mahdollisuuksia vahvistaa opiskelijan kiinnostusta, itsetuntoa ja tiedonhankintaprosesseja sekä kannustetaan opiskelijaa kokeiluihin ja sinnikkääseen työskentelyyn. Matematiikassa opittavia taitoja sovelletaan omien tavoitteiden asettamisessa ja päätöksenteossa sekä pohditaan, kuinka matematiikan taitoja voidaan hyödyntää kestävässä kehityksessä ja ihmiskuntaan liittyvien ongelmien ratkaisussa. Näin vahvistetaan opiskelijan yhteiskunnallista osaamista, eettisyyttä ja ympäristöosaamista sekä hyvinvointiosaamista. Opetuksen lähtökohdat valitaan opiskelijoita kiinnostavista aiheista, ilmiöistä ja niihin liittyvistä ongelmista, joita voidaan ratkoa matematiikan avulla. Opetuksessa käytetään vaihtelevia työtapoja, joissa opiskelijat työskentelevät yksin ja yhdessä. Tällä vahvistetaan muun muassa vuorovaikutusosaamista. Opetustavat valitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Opetustilanteet järjestetään siten, että ne herättävät opiskelijan tekemään havaintojensa pohjalta kysymyksiä, oletuksia ja päätelmiä sekä perustelemaan niitä. Matematiikan opiskelu tukee globaali- ja kulttuuriosaamisen sekä monitieteisen ja luovan osaamisen laaja-alaisia tavoitteita. Opiskelijaa ohjataan ymmärtämään matematiikan merkitys erilaisissa kulttuureissa ja historian kehityksessä sekä sen luonne universaalina kielenä. Opiskelija oppii hahmottamaan matemaattisten käsitteiden merkityksiä ja tunnistamaan, kuinka ne liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin sekä matematiikassa että muissa oppiaineissa. Opiskelijaa rohkaistaan käyttämään matematiikan kieltä ja merkintöjä sekä ajattelua tukevia kuvia, piirroksia ja välineitä. Opiskelijaa tuetaan taidossa siirtyä eri matemaattisen tiedon esitysmuodoista toiseen ilmiöiden mallintamisessa, ongelman ymmärtämisessä ja ratkaisemisessa sekä tuloksesta keskustelemisessä.

OPPIMÄÄRÄN VAIHTAMINEN

Kun matematiikan oppimäärää vaihdetaan pitkästä lyhyeen, suoritettuja opintoja luetaan hyväksi seuraavalla tavalla:

Pitkän oppimäärän moduuli Lyhyen oppimäärän moduuli

MAA2 MAB2

MAA3 MAB3

MAA6 MAB8

MAA8 MAB5

MAA9 MAB7

Muut pitkän oppimäärän mukaiset hyväksytysti suoritettut opinnot tai vaihdon yhteydessä moduuleista yli jääviä opintopisteitä vastaavat hyväksytysti suoritettut opinnot voivat olla lyhyen oppimäärän muita valinnaisia tai temaattisia opintoja paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelijan siirryessä pitkästä oppimäärästä lyhyeen oppimäärään tulee opiskelijalle hänen niin halutessa järjestää mahdollisuus lisänäyttöihin osaamistason toteamiseksi. Kun opiskelija siirtyy lyhyestä oppimäärästä pitkään oppimäärään, häneltä voidaan edellyttää täydentäviä opintoja,

ja tässä yhteydessä myös arvosana harkitaan uudelleen. Vaihdon yhteydessä moduuleista puuttumaan jäävät opintopisteet tulee suorittaa paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla. Opiskelija voi opiskella myös toisen oppimäärän moduuleja oppimäärää vaihtamatta. Tällöin kyseiset moduulit voidaan lukea hyväksi opiskelijan varsinaisen oppimäärän muiksi valinnaisiksi tai temaattisiksi opinnoiksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla.

P MAA01 Luvut ja yhtälöt/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kertailee prosenttilaskennan periaatteet, osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa. Syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan. Kertailee potenssin laskusäännöt. Vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä. Ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet, oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä. Havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

P MAA02 Funktiot ja yhtälöt 1/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden avulla. Tuntee polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä sekä tietää polynomifunktion nollakohtien ja polynomien tekijöiden välisen yhteyden. Osaa ratkaista yksinkertaisia polynomiepäyhtälöitä, osaa käyttää ohjelmistoja polynomi-, rationaali- ja juurifunktioiden tutkimisessa sekä polynomi-, rationaali- ja juuriyhtälöiden ja polynomiepäyhtälöiden ratkaisemisessa sovellusten yhteydessä.

P MAA03 Geometria/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu hahmottamaan ja kuvaamaan tilaa ja muotoa koskevaa tietoa sekä kaksi- että kolmiulotteisissa tilanteissa osaa soveltaa yhdenmuotoisuutta, Pythagoraan lausetta sekä suora- ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa harjaantuu muotoilemaan. Perustelemaan ja käyttämään geometrista tietoa sisältäviä lauseita. Osaa käyttää ohjelmistoja tutkiessaan kuvioita ja kappaleita sekä niihin liittyvää geometriaa.

P MAA04 Analyyttinen geometria ja vektorit/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää, kuinka analyttinen geometria luo yhteyksiä geometrinen ja algebrallisten käsitteiden välille, ymmärtää yhtälön geometrisen merkityksen. Osaa ratkaista muotoa $|f(x)| = a$ tai $|f(x)| = |g(x)|$ olevia itseisarvoyhtälöitä. Ymmärtää vektorikäsitteen ja perehtyy vektorilaskennan perusteisiin. Osaa tutkia kaksiulotteisen koordinaatiston pisteitä, etäisyyksiä ja kulmia vektoreiden avulla. Osaa ratkaista tasogeometrian ongelmia vektoreiden avulla. Osaa käyttää ohjelmistoja käyrien ja vektoreiden tutkimisessa sekä niihin liittyvissä sovelluksissa.

P MAA05 Funktiot ja yhtälöt 2/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu ilmiöiden matemaattiseen mallintamiseen sini- ja kosinifunktioiden sekä eksponentti- ja logaritmfunktioiden avulla tutkii sini- ja kosinifunktioita yksikköympyrän symmetrioiden avulla. Osaa ratkaista sellaisia trigonometrisia yhtälöitä, jotka ovat tyyppiä $\sin f(x) = a$ tai $\sin f(x) = \sin g(x)$. Osaa soveltaa sini- ja kosinifunktioiden yhteyttä $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$, tuntee eksponentti- ja logaritmfunktioiden ominaisuudet ja osaa ratkaista niihin liittyviä yhtälöitä. Osaa käyttää ohjelmistoja funktioiden tutkimisessa, yhtälöiden ratkaisemisessa ja sovellusten yhteydessä.

P MAA06 Derivaatta/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu ilmiöiden matemaattisten mallien käyttäytymiseen derivaatan avulla, omaksuu havainnollisen käsityksen funktion raja-arvosta ja jatkuvuudesta. Ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena. Kykenee määrittämään yksinkertaisten funktioiden derivatat, osaa derivoida yhdistettyjä funktioita. Hallitsee funktioiden kulun tutkimisen derivaatan avulla ja osaa määrittää niiden ääriarvot suljetulla välillä. Osaa käyttää ohjelmistoja raja-arvon, jatkuvuuden ja derivaatan tutkimisessa sovellusten yhteydessä.

P MAA07 Integraalilaskenta/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää integraalifunktion käsitteen ja oppii määrittämään yksinkertaisten funktioiden integraalifunktioita. Ymmärtää määrätyn integraalin käsitteen ja sen yhteyden pinta-alaan sekä tutustuu numeeriseen menetelmään määrätyn integraalin määrittämisessä. Osaa määrittää pinta-aloja ja tilavuuksia määrätyn integraalin avulla. Perehtyy integraalilaskennan sovelluksiin. Osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessä, integraalifunktion määrittämisessä. Määrätyn integraalin laskemisessa sovellusten yhteydessä sekä numeerisessa integroinnissa.

P MAA08 Tilastot ja todennäköisyys/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa havainnollistaa diskreettiä tilastollista jakaumaa sekä määrittää ja tulkita jakauman tunnuslukuja. Osaa havainnollistaa kahden muuttujan yhteisjakaumaa sekä määrittää korrelaatiokertoimen ja regressiokäyrän. Perehtyy kombinatorisiin menetelmiin. Perehtyy todennäköisyyden käsitteeseen ja laskusääntöihin. Ymmärtää diskreetin todennäköisyysjakauman käsitteen ja oppii määrittämään jakauman odotusarvon ja tulkitsemaan sitä. Osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä tilastollisen tiedon esittämisessä, osaa hyödyntää ohjelmistoja jakaumien havainnollistamisessa, tunnuslukujen määrittämisessä sekä todennäköisyyksien laskemisessa.

P MAA09 Talousmatematiikka/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan. Soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa. Oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset. Osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

V MAA10 3D-geometria/valtakunnan valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää vektorilaskennan tuntemustaan ja oppii käyttämään vektoreita kolmiulotteisessa avaruudessa. Oppii tutkimaan xyz-koordinaatiston pisteitä, suoria ja tasoja vektoreiden avulla. Vahvistaa avaruusgeometrian osaamistaan ääriarvosovellusten yhteydessä. Tutustuu kahden muuttujan funktioon. Osaa käyttää ohjelmistoja vektoreiden, suorien, tasojen ja pintojen havainnollistamisessa sekä vektorilaskennassa.

V MAA11 Algoritmit/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tietää, mikä on algoritmi, sekä oppii tutkimaan, kuinka algoritmit toimivat. Oppii toteuttamaan yksinkertaisia algoritmeja ohjelmoimalla. Perehtyy logiikan käsitteisiin. Hallitsee lukuteorian peruskäsitteet ja perehtyy alkulukujen ominaisuuksiin. Osaa tutkia kokonaislukujen jaollisuutta.

V MAA12 Analyysi ja jatkuva jakauma/valinnainen valtakunnallinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää ymmärrystään analyysin peruskäsitteistä. Osaa muodostaa ja tutkia aidosti monotonisten funktioiden kääntäisfunktioita. Täydentää integraalilaskennan taitojaan. Perehtyy jatkuvan todennäköisyysjakauman käsitteeseen ja oppii soveltamaan normaalijakaumaa. Osaa käyttää ohjelmistoja funktion ominaisuuksien tutkimisessa ja epäoleellisten integraalien laskemisessa sovellusten yhteydessä.

K MAA14 Pitkän matematiikan kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa kerrataan ja syvennetään lukion aikana opittuja pitkän matematiikan taitoja sekä vahvistetaan itsenäisen opiskelun taitoja. Kurssi soveltuu erinomaisesti ylioppilaskokeeseen tai pääsykokeisiin valmistautuville. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

MATEMATIIKKA, LYHYT OPPIMÄÄRÄ

Pakolliset kurssit suositellaan suoritettavaksi numerojärjestyksessä:

1. vuotena kurssit 1-3 ja 2. vuotena kurssit 4-6. Valtakunnalliset syventävät kurssit suositellaan suoritettaviksi 3. vuotena.

Lyhyen matematiikan lukijoiden kannattaa suorittaa opintojen aluksi koulukohtainen metodikurssi, jossa harjoitellaan sähköistä materiaalien käyttöä. **JÄTETÄÄNKÖ TÄMÄ?**

P MABY01B Luvut ja lukujonot/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kertaa prosenttilaskennan periaatteet. Osaa käyttää verrannollisuutta ongelmanratkaisussa. Syventää murtolukujen laskutoimitusten osaamistaan. Kertaa potenssin laskusäännöt. Vahvistaa ymmärrystään funktion käsitteestä. Ymmärtää yhtälön ja yhtälöparin ratkaisemisen periaatteet. Oppii käyttämään ohjelmistoja funktion kuvaajan piirtämisessä, havainnoinnissa ja yhtälöiden ratkaisemisessa.

P MAB02 Lausekkeet ja yhtälöt/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käyttämään matematiikkaa ongelmien ratkaisemisessa ja oppii luottamaan omiin matemaattisiin kykyihinsä. Oppii muodostamaan lausekkeitä ja yhtälöitä annettuihin ongelmiin sekä ratkaisemaan yhtälöitä ja tulkitsemaan saatua ratkaisua. Osaa soveltaa lukujonoja ja niistä muodostettuja summia matemaattisten ongelmien ratkaisussa. Osaa käyttää ohjelmistoja polynomifunktion tutkimisessa polynomi yhtälöihin ja polynomifunktioihin liittyvien sovellusten yhteydessä.

P MAB03 Geometria/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu tekemään havaintoja ja päätelmiä kuvioiden ja kappaleiden geometrisista ominaisuuksista. Vahvistaa tasokuvioiden ja kolmiulotteisten kappaleiden kuvien piirtämisen taitojaan. Osaa ratkaista käytännön ongelmia geometriaa hyväksi käyttäen. Osaa käyttää ohjelmistoja kuvioiden ja kappaleiden tutkimisessa sekä geometriaan liittyvien sovellusten yhteydessä.

P MAB04 Matemaattisia malleja/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija näkee reaali maailman ilmiöissä säännönmukaisuuksia ja riippuvuuksia ja kuvaa niitä matemaattisilla malleilla. Arvioi lineaarisen ja eksponentiaalisen kasvun malleja muun muassa taulukkolaskentaohjelman avulla ja tekee ennusteita mallien avulla. Tottuu arvioimaan mallien hyvyttä ja käyttökelpoisuutta. Osaa käyttää ohjelmistoja mallintamisessa, polynomi- ja eksponenttifunktion ominaisuuksien tutkimisessa sekä polynomi- ja eksponenttiyhtälöiden ratkaisussa sovellusten yhteydessä.

P MAB05 Tilastot ja todennäköisyys/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija harjaantuu käsittelemään, havainnollistamaan ja tulkitsemaan tilastollisia aineistoja. Perehtyy todennäköisyyslaskennan perusteisiin ja sitä havainnollistaviin malleihin. Osaa käyttää ohjelmistoja digitaalisessa muodossa olevan datan hakemisessa, käsittelyssä ja tutkimisessa sekä havaintoaineiston tunnuslukujen määrittämisessä ja todennäköisyyslaskennassa.

P MAB06 Talousmatematiikan alkeet/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hallitsee talousmatematiikan peruskäsitteet ja -taidot. Syventää prosenttilaskennan taitojaan oppii kuvaamaan talouselämän asioiden kehittymistä. Osaa käyttää tietolähteitä ja ohjelmistoja laskelmien tekemisessä sovellusten yhteydessä.

P MAB07 Talousmatematiikka/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii hyödyntämään matemaattisia valmiuksiaan resurssien riittävyteen, talouden suunnitteluun, yrittäjyyteen ja kannattavuuden laskentaan. Soveltaa lukujonojen kaavoja talouteen liittyvissä matemaattisissa ongelmissa. Oppii sovittamaan taloudellisiin tilanteisiin matemaattisia malleja ja ymmärtää niiden rajoitukset. Osaa hyödyntää ohjelmistoja laskelmien tekemisessä ja sovellusten yhteydessä.

V MAB08 Matemaattinen analyysi/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutkii funktion muutosnopeutta graafisin ja numeerisin menetelmin. Ymmärtää derivaatan tulkinnan funktion muutosnopeutena. Osaa tutkia polynomifunktion kulkua derivaatan avulla. Osaa määrittää sovellusten yhteydessä polynomifunktion suurimman ja pienimmän arvon. Osaa käyttää ohjelmistoja funktion kulun tutkimisessa sekä funktion derivaatan ja suljetun välin ääriarvojen määrittämisessä sovellusten yhteydessä.

V MAB09 Tilastolliset ja todennäköisyysjakaumat/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu normaalijakaumaan matemaattisena mallina. Tutustuu binomijakaumaan matemaattisena mallina. Vahvistaa ja monipuolistaa tilastojen käsittely- ja tutkimustaitojaan ohjelmistojen avulla. Tietää, kuinka lasketaan tilastollisiin jakaumiin liittyviä tunnuslukuja ja todennäköisyyksiä, ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla. Ymmärtää luottamusvälin ja virhemarginaalin käsitteen ja osaa määrittää ne ohjelmistojen avulla.

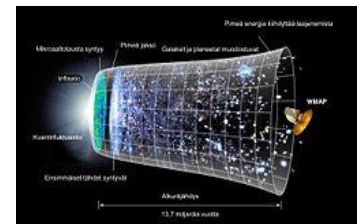
K MAB10 Lyhyen matematiikan kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Kerrataan ja syvennetään lukion aikana opittuja matematiikan taitoja sekä vahvistetaan itsenäisen opiskelun taitoja. Soveltuu erinomaisesti ylioppilaskokeeseen tai pääsykokeisiin valmistautuville.

FYSIIKKA

FYSIIKAN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Fysiikan opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät fysiikan merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä fysiikan tietoihin ja niiden käyttämiseen.

Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija osaa arvioida fysiikan ja teknologian merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle. Tunnistaa fysiikan osaamistaan sekä kykenee asettamaan omia tavoitteitaan, kohtaamaan oppimishaasteita ja soveltamaan fysiikan opiskelustrategioita. Perehtyy fysiikan soveltamiseen monipuolisissa tilanteissa, kuten luonnossa, elinkeinoelämässä, järjestöissä tai tiedeyhteisöissä. Saa mahdollisuuksia perehtyä fysiikan sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla. Saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja fysiikkaa soveltaville aloille. Saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa. Osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten, ongelmanratkaisun tai muun toiminnan lähtökohdiksi. Osaa suunnitella ja toteuttaa kokeellisia tutkimuksia yhteistyössä muiden kanssa. Tunnistaa virhelähteiden vaikutuksen mittauksiin. Osaa käsitellä, tulkita ja esittää tutkimusten tuloksia sekä arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Fysiikan tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää fysiikan keskeisiä käsitteitä johdonmukaisesti ja oikeissa yhteyksissä. Jäsentää käsitystään luonnon rakenteista ja ilmiöistä fysiikan käsitteiden ja periaatteiden avulla. Osaa ilmaista johtopäätöksiä ja näkökulmia fysiikalle ominaisilla tavoilla. Ymmärtää fysiikan ilmiöitä ja periaatteita teknologisten sovellusten taustalla. Osaa

muodostaa, tulkita ja arvioida erilaisia malleja sekä käyttää niitä ja simulaatioita ilmiöiden kuvaamiseen ja ennusteiden tekemiseen. Osaa käyttää asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä. Osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida niitä kriittisesti fysiikan tietojensa avulla.

P FY01 Fysiikka luonnontieteenä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu fysiikkaan systemaattisena, kokeellisuuteen nojautuvana tieteenä. Tutustuu aineen rakenteen ja maailman-kaikkeuden mittasuhteisiin. Tutustuu fysiikassa käytettäviin tiedonhankintamenetelmiin. Osaa suunnitella ja toteuttaa yksinkertaisia luonnontieteellisiä kokeita. Saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta fysiikkaa ja sen opiskelua kohtaan.

P FY02 Fysiikka, ympäristö ja yhteiskunta/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy energiaan fysiikan keskeisenä käsitteenä. Tuntee eri energialajeja ja energiantuotantotapoja. Osaa vertailla eri energiantuotantotapoihin ja niiden ympäristövaikutuksiin liittyviä suuruusluokkia. Saa valmiuksia osallistua ympäristöä ja teknologiaa koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon kestävän energiatalouden näkökulmasta.

V FY03 Energia ja lämpö/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää ymmärrystään energiasta fysiikan keskeisenä käsitteenä. Osaa tutkia aineen termodynaamiseen tilaan ja olomuodon muutoksiin liittyviä ilmiöitä. Osaa soveltaa termodynamiikan käsitteitä ja malleja energiantuotannon ratkaisujen tarkastelussa ja kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Tunnistaa energiatasapainon ja lämmönsiirtymisen merkityksen ilmastonmuutoksessa.

V FY04 Voima ja liike/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa tutkia kokeellisesti voimaan ja liikkeeseen liittyviä ilmiöitä. Osaa tuottaa ja analysoida graafisia esityksiä mittausaineistosta. Ymmärtää säilymlakien merkityksen fysiikassa. Tuntee voimaan ja liikkeeseen liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

V FY05 Jaksollinen liike ja aallot/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa mallintaa planetaarista liikettä ympyräliikkeenä. Perehtyy värähtely- ja aaltoliikkeen perusteisiin tutkimalla mekaanista värähtelyä ja ääntä. Osaa kuvata jaksollista liikettä fysikaalisilla ja matemaattisilla käsitteillä. Osaa mallintaa mekaanista värähtelyä ja ääntä jaksollisena liikkeenä.

V FY06 Sähkö/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa tutkia kokeellisesti sähköön liittyviä ilmiöitä ja tehdä sähköopin perusmittauksia. Osaa käyttää kentän ja potentiaalikäsitteitä sähkökentän kuvaamisessa. Tuntee sähkölaitteisiin ja sähköenergian siirtoon liittyviä turvallisuusnäkökohtia.

V FY07 Sähkömagnetismi ja valo/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää induktioilmiön keskeisen merkityksen sähkömagnetismissä. Ymmärtää sähköenergian tuotannon ja siir-

ron fysikaaliset perusteet ja merkityksen yhteiskunnan toiminnan kannalta. Tunnistaa sähkömagneettisen säteilyn lähteitä ja vaikutuksia. Ymmärtää valon sähkömagneettisena ilmiönä.

V FY08 Aine, säteily ja kvantittuminen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee ionisoivan säteilyn vaikutukset ja tutustuu säteilyn turvalliseen käyttöön. Tutustuu kvanttifysiikkaan perustuvaan maailmankuvaan alkeishiukkasfysiikasta kosmologiaan. Ymmärtää kvantittumiseen perustuvan teknologian merkityksen nyky-yhteiskunnassa.

K FY09 Fysiikan kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Kerrataan ja syvennetään opittua fysikaalista maailmankuvaa. Käsitellään runsaasti yo-tehtäviä.

K FY10 Fysiikan ja kemian työkurssi/koulukohtainen valinnainen

Kurssilla tutustutaan fysiikan ja kemian mittausten menetelmiin ja työtapoihin. Kurssilla suoritetaan kokeellisia tutkimuksia, joista laaditaan työselostukset. Opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa tekemiinsä kokeisiin. Kurssille voi osallistua, vaikkei ole lukenut fysiikan syventäviä opintoja. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

KEMIA

KEMIAN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Kemian opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät kemian merkitykseen, arvoihin ja asenteisiin, tutkimisen taitoihin sekä kemian tietoihin ja niiden käyttämiseen.

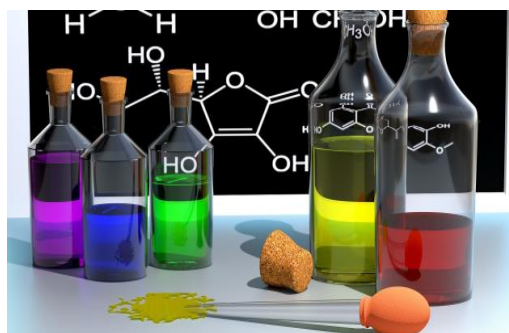
Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Merkitys, arvot ja asenteet

Tavoitteena on, että opiskelija saa ohjausta kemian osaamisensa tunnistamisessa, omien tavoitteiden asettamisessa, oppimishaasteiden kohtaamisessa ja kemian opiskelustrategioiden soveltamisessa. Osaa arvioida kemian ja siihen liittyvien teknologioiden tarjoamia ratkaisuja sekä niiden merkitystä yksilön, ympäristön ja yhteiskunnan kannalta. Saa mahdollisuuksia perehtyä kemian sovelluksiin vierailujen, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla. Saa riittävät jatko-opintovalmiudet luonnontieteellisille ja kemiaa soveltaville aloille.

Tutkimisen taidot

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää luonnontieteellisen tiedon luonnetta ja kehittymistä sekä tieteellisiä tapoja tuottaa tietoa yhteisöllisesti. Tuntee kemian turvalliset työskentelytavat ja osaa käsitellä syntyneet kemikaalijätteet asianmukaisesti. Osaa muodostaa kysymyksiä tarkasteltavista ilmiöistä ja kehittää kysymyksiä edelleen tutkimusten ja ongelmanratkaisun lähtökohdiksi. Osaa toteuttaa kokeellisia tutkimuksia käyttäen kemialle tunnusomaisia työmenetelmiä. Osaa käsitellä, tulkitella ja esittää tutkimusten tuloksia sekä analysoida ja arvioida niitä ja koko tutkimusprosessia.

Kemian tiedot ja niiden käyttäminen

Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää ja soveltaa kemian keskeisiä käsitteitä. Osaa käyttää erilaisia malleja ilmiöiden kuvaamisessa ja selittämässä sekä ennusteiden tekemisessä. Osaa käyttää monipuolisesti asianmukaisia ohjelmia mallintamisen, laskennallisten ja graafisten ratkaisujen sekä tulosten ilmaisemisen välineenä. Osaa käyttää monipuolisia tietolähteitä ja arvioida eri yhteyksissä esitettyä tietoa kriittisesti kemian osaamisensa avulla.

P KE01 Kemia ja minä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian alan ammatteihin ja jatko-opintomahdollisuuksiin. Saa valmiuksia osallistua kemiaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun ja osaa arvioida tietolähteiden luotettavuutta. Oppii käyttämään jaksollista järjestelmää kemiallisen päättelyn apuna. Osaa käyttää ja soveltaa tietoa aineiden ominaisuuksista ja niiden turvallisuudesta arjen valinnoissa. Osaa tutkia kokeellisesti seoksen koostumusta ja pitoisuutta sekä ottaa huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

P KE02 Kemia ja kestävä tulevaisuus/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija saa kokemuksia, jotka herättävät ja syventävät kiinnostusta kemiaa ja sen opiskelua kohtaan, ja tutustuu kemian merkitykseen kestäväen elämäntavan edistämässä. Tutustuu luonnontieteellisen tiedon luonteeseen ja sen kehittymiseen sekä tieteellisiin tapoihin tuottaa tietoa. Osaa tutkia aineen ominaisuuksia kokeellisesti. Osaa soveltaa aineen rakenteen malleja aineen ominaisuuksien vertailussa. Ymmärtää kemian merkityksen ympäristölle ja yhteiskunnalle ratkaisujen tarjoajana yhdessä muiden luonnontieteiden kanssa.

V KE03 Molekyylit ja mallit/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää ja soveltaa tietoa hiilen yhdisteistä jokapäiväisen elämän ilmiöissä. Osaa soveltaa ainemäärän ja konsentraation käsitteitä. Osaa tutkia kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen hiilen yhdisteitä. Ymmärtää, kuinka tieto hiiliyhdisteistä rakentuu kokeellisen toiminnan ja siihen kytkeytyvän mallintamisen kautta. Osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa mallintamisen välineenä.

V KE04 Kemiallinen reaktio/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija saa kokonaiskuvan kemiallisten reaktioiden moninaisuudesta ja merkityksestä elinympäristössämme. Osaa käyttää ja soveltaa reaktioihin liittyviä käsitteitä jokapäiväisen elämän, ympäristön ja yhteiskunnan ilmiöissä sekä nykYTEknologian sovelluksissa. Osaa tutkia kemiallisia reaktioita kokeellisesti ja erilaisia malleja käyttäen. Ymmärtää aineen häviämättömyyden merkityksen kemiassa.

V KE05 Kemiallinen energia ja kiertotalous/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kemiallisen energian varastoinnin ja hyödyntämisen periaatteita ja osaa perustella mielipiteitään keskustelussa energiaratkaisuista. Ymmärtää energian häviämättömyyden ja energianmuutokset kemiallisissa reaktioissa. Tuntee merkittävien metallien ominaisuuksia sekä valmistus- ja jalostusprosesseja ympäristövaikutuksineen. Osaa tutkia sähkökemian liittyviä ilmiöitä kokeellisesti ja kuvata niitä malleja käyttäen. Tuntee yhteiskunnassa merkittävien metallien kierrätyksen ja kiertotalouden periaatteet sekä niihin liittyviä ratkaisuja.

V KE06 Kemiallinen tasapaino/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa kemian merkityksen terveyteen ja ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisemisessa. Osaa tutkia kokeellisesti reaktionopeuteen ja kemialliseen tasapainoon liittyviä ilmiöitä. Osaa käyttää laskennallisia ja graafisia malleja reaktionopeuden ja kemiallisen tasapainon kuvaamisessa, selittämisessä ja ennusteiden tekemisessä. Osaa esittää tutkimustuloksia graafisesti ja arvioida tutkimustuloksia ja -prosessia. Tutustuu teollisuuden prosesseissa ja luonnossa tapahtuviin tasapainoreaktioihin ja niiden merkitykseen.

K KE07 Kemian kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa kerrataan ja syvennetään lukion aikana opittuja kemian taitoja sekä vahvistetaan itsenäisen opiskelun taitoja. Kurssi soveltuu erinomaisesti ylioppilaskokeeseen tai pääsykokeisiin valmistautuville. Kurssi arvioidaan suoritusmerkinnällä.

BIOLOGIA

Biologian opetuksessa edistetään opiskelijan kykyä tarkastella ilmiöitä biotieteiden näkökulmasta sekä vahvistetaan ja syvennetään biologian tietoja, taitoja ja osaamista monipuolisesti. Tavoitteet liittyvät biologiseen tarkastelutapaan, biologian ilmiöihin ja prosesseihin sekä biologisiin taitoihin ja niiden soveltamiseen.

Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Biologinen tarkastelutapa

Tavoitteena on, että opiskelija osaa käyttää biologian keskeisiä käsitteitä täsmällisesti ja oikeissa yhteyksissä. Osaa havainnollistaa biologialle ominaisia ilmiöitä lajiesimerkkien avulla. Ymmärtää, että biologinen tieto perustuu tutkimukseen ja että Suomessa tehdään merkittävää alan tutkimusta. Ymmärtää biologisen tiedon ja siihen perustuvien sovellusten merkityksen innovaatioissa sekä erilaisten ongelmien ratkaisuisissa. Saa kokemuksia, jotka syventävät kiinnostusta biologiaa ja sen opiskelua kohtaan.

Biologiset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija osaa eliöiden perusrakenteita ja toimintoja. Ymmärtää biologisia syy-seuraussuhteita molekyylitasolta biosfääriin. Ymmärtää evoluution merkityksen. Tuntee biologiseen tietoon perustuvia sovelluksia.

Biologiset taidot ja niiden soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee ja toteuttaa yksin tai ryhmässä kokeellista työkentelyä monipuolisissa oppimisympäristöissä, kuten maastossa, laboratoriossa ja virtuaalisissa ympäristöissä. Saa mahdollisuuden perehtyä biologian sovelluksiin vierailun, korkeakouluyhteistyön tai työelämäyhteistyön kautta paikallisella tai kansainvälisellä tasolla. Käyttää ja arvioi kriittisesti biologisia tietolähteitä sekä ilmaisee ja perustelee erilaisia näkemyksiä biologialle ominaisella tavalla. Ymmärtää eliökunnan monimuotoisuuden säilyttämisen merkityksen, tiedostaa kestävä kehityksen välttämättömyyden sekä rohkaistuu toimimaan myönteisten ratkaisujen puolesta.

P BI01 Elämä ja evoluutio/pakollinen

Moduulissa perehdytään elämän edellytyksiin ja kaikille eliöille tunnusomaisiin piirteisiin. Keskeinen näkökulma moduulissa on evoluutio ja sen merkityksen ymmärtäminen. Moduulissa tutustutaan biologiseen tapaan hankkia ja kuvata tietoa sekä biologiaan osana luonnontieteitä.

P BI02 Ekologian perusteet/pakollinen

Moduulissa tarkastellaan ekologian perusteita ja elämän monimuotoisuutta.

P BI03 Ihmisen vaikutukset ekosysteemeihin/pakollinen

Moduulin keskeisinä teemoina ovat ympäristöongelmat Suomessa ja muualla maailmassa. Moduulissa tutustutaan ekologiseen tutkimukseen ja sen soveltamiseen ekosysteemien ja monimuotoisuuden suojelussa.

V BI04 Solu ja perinnöllisyys/valtakunnallinen valinnainen

Moduulissa tarkastellaan tumallisen solun rakennetta, toiminnan ohjaamista, solujen lisääntymistä ja periytymisen perusteita. Solujen toimintoja havainnollistetaan kokeellisella työskentelyllä.

V BI05 Ihmisen biologia/valtakunnallinen valinnainen

Moduulissa perehdytään ihmisen anatomiaan ja fysiologiaan. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat ihmisen elintoiminnot ja lisääntyminen. Moduulissa tarkastellaan ihmiselimestön kykyä sopeutua muutoksiin ja puolustautua ulkoisia uhkia vastaan.

V BI06 Biotekniikka ja sen sovellukset/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tarkoituksena on, että opiskelija ymmärtää biologisen tutkimuksen merkityksen sovellusten kehittämisessä niin lääketieteessä, teollisuudessa, elintarviketuotannossa kuin luonnonvarojen kestävä kehityksen mukaisessa käytössä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat geenitekniikan ja mikrobiologian erilaiset sovellukset. Moduulissa esitellään uusimpia biotekniikan sovelluksia nopeasti kehittyvällä alalla.

K Biologian kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Tavoitteet: Opiskelija hallitsee lukion biologian keskeisimmät asiat. Valmistaa ylioppilaskokeeseen.

MAANTIEDE

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN OPIAINEESSA

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet toteutuvat yhdessä maantieteen tavoitteiden saavuttamisen kanssa. Maantieteen opetuksessa tuetaan opiskelijan hyvinvointi- ja vuorovaikutusosaamisen kehittymistä. Maantieteen opetukselle ominaiset työskentelytavat ovat opiskelijalähtöisiä ja vuorovaikutteisia vaihtelevissa oppimisympäristöissä. Maantieteen opetuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja yhteistyötaidot sekä vastuunotto omasta ja muiden työskentelystä. Opiskelija saa ohjausta omien tavoitteiden asettamisessa sekä tukea ja kannustusta oppimisprosessin eri vaiheissa, mikä vahvistaa opiskelijan itsetuntemusta ja pitkäjänteisyyttä. Maantieteen opetus harjaannuttaa opiskelijaa tutkimuksellisuuteen sekä monitieteelliseen ja luovaan työskentelyyn. Opetuksessa perehdytään maantieteen ja sitä lähellä olevien tieteenalojen kieleen, käsitteistöön ja tapoihin rakentaa tietoa.

Geomediataidot vahvistavat opiskelijan monilukutaitoa. Maantieteen opetus motivoi opiskelijaa luonnontieteelliseen ja humanistis-yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, tiedonhankintaan sekä tietojen kriittiseen analyysiin. Maantieteen opetus antaa tietopohjan, jonka avulla opiskelija voi ottaa kantaa moniin ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja kykenee kriittisyyteen seuratessaan mediaa. Opetus edistää opiskelijan ymmärrystä kestävästä kehityksen merkityksestä aluesuunnittelun lähtökohtana ja antaa opiskelijalle valmiuksia osallistuvaan suunnitteluun. Opetus ohjaa opiskelijaa kestävästä tulevaisuuteen ja globaalin vastuun ymmärtämiseen aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä, mikä vahvistaa yhteiskunnallista osaaamista. Maantieteen opiskelu vahvistaa opiskelijan eettisyyttä ja ympäristöosaamista monipuolisesti. Opetus lisää ymmärrystä kulttuurisesta monimuotoisuudesta ja luonnonympäristön merkityksestä. Maantieteen opetuksessa opiskelijalle välittyy kuva kestävästä elämäntavan välttämättömyydestä. Opetus auttaa opiskelijaa soveltamaan maantieteellisiä tietoja ja taitoja omassa arkielämässä, eettisissä pohdintoissa ja kestävässä kulutusvalinnoissa. Maantieteen opetus syventää opiskelijan käsitystä ihmisoikeuksien merkityksestä, yhteiskunnan moninaisuudesta ja alueellisen identiteetin muodostumisesta tukien siten opiskelijan globaali- ja kulttuuriosaamisen kehittymistä. Maantieteelle on ominaista tarkastella ajankohtaisia maailmanlaajuisia ilmiöitä ja niiden vuorovaikutussuhteita. Maantiede tukee opiskelijan kansainvälisyysvalmiuksien ja tulevaisuuden taitojen rakentumista sekä kasvua sivistyneeksi ja avarakatseiseksi ihmiseksi.

MAANTIETEEN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Maantieteen opetuksessa vahvistetaan opiskelijan maantieteellistä ajattelua, syvennetään ilmiöiden ja prosessien ymmärtämistä sekä kehitetään monipuolisten taitojen hallintaa ja soveltamista. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Maantieteellinen ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija saa elämyksiä ja kokemuksia, jotka syventävät hänen kiinnostustaan maantieteeseen ja maantieteen tapaan hahmottaa ja tutkia maailmaa. Ymmärtää, mikä on ominaista maantieteelle tieteenalana ja mihin maantieteellistä osaamista tarvitaan arkielämässä, opiskelussa ja työelämässä. Osaa käyttää maantieteellisiä käsitteitä täsmällisesti ja ilmaista perusteltuja näkemyksiä maantieteelle ominaisella tavalla oikeissa yhteyksissä. Syventää maailman karttakuvan ja paikannimistön hallintaansa. Osaa tarkastella maailmaa eri lähtökohdista, kuten yksilön, yhteiskunnan ja ympäristön näkökulmista. Ymmärtää kestävästä elämäntavan välttämättömyyden ja luonnonvarojen säästävän kiertotalouden merkityksen.

Maantieteelliset ilmiöt ja prosessit

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja. Ymmärtää ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja prosesseja. Ymmärtää luonnon- ja ihmismaantieteellisten ilmiöiden ja prosessien vuorovaikutuksen.

Maantieteelliset taidot ja soveltaminen

Tavoitteena on, että opiskelija osaa havainnoida arkiympäristöjä ja tulkita maisemaa. Osaa vertailla ja analysoida luonnon ja ihmistoiminnan alueellisia ilmiöitä, rakenteita ja vuorovaikutussuhteita sekä niissä tapahtuvia muutoksia eri aluetasoilla. Osaa havainnoida, kuvata ja analysoida ihmisten hyvinvointia paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajuisesti. Osaa pohtia ja arvioida mahdollisia ratkaisuja ympäristön muutoksiin ja ihmisen toiminnan aiheuttamiin muutoksiin. Ymmärtää, soveltaa ja analysoi maantieteellistä tietoa sekä hyödyntää monipuolisesti geomediaa tiedon hankinnassa, arvioinnissa ja esittämisessä. Seuraa ajankohtaisia maailman tapahtumia ja osaa kriittisesti arvioida niihin vaikuttavia tekijöitä sekä

mahdollisia seurauksia. Tuntee alueiden kehittämisen, osallistumisen ja vaikuttamisen keinoja. Saa valmiuksia toimia kantaaottavana ja kestävästä tulevaisuudesta edistävänä aktiivisena maailmankansalaisena.

P GE01 Maailma muutoksessa/pakollinen

Moduuli perehdyttää opiskelijan muuttuvan maailman ja sen alueellisten ilmiöiden tarkasteluun ympäristön muutosten ja ihmiskunnan muutosten kautta. Moduulin aikana seurataan ajankohtaisia uutisia eri puolilta maailmaa ja hahmotetaan maailmanlaajuisia muutoksia sekä luonnon, ympäristön että ihmiskunnan kannalta. Moduuli käsittelee myös eri puolilla maailmaa tapahtuvaa myönteistä kehitystä sekä mahdollisuuksia ennakoida ja hillitä sekä varautua ja sopeutua muutoksiin.

V GE02 Sininen planeetta/valtakunnallinen valinnainen

Moduulissa tarkastellaan luonnonmaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ilma-vesi- ja kivikehän rakenteen ja toiminnan tuntemusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnossa tapahtuvat prosessit ja niihin liittyvät syy-seuraussuhteet. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

V GE03 Yhteinen maailma/valtakunnallinen valinnainen

Moduulissa tarkastellaan ihmismaantieteellisiä ilmiöitä ja syvennetään ihmistoiminnan alueellisten piirteiden tuntemusta ja vuorovaikutusta. Keskeisinä näkökulmina ovat luonnonvarojen ja ympäristön tarjoamien mahdollisuuksien arviointi ihmistoiminnan kannalta sekä ihmistoiminnan vastuullisuus ja ympäristön hyvinvointi. Kaikkia teemoja käsitellään alueellisesta näkökulmasta. Teemojen yhteydessä käsitellään myös niihin liittyviä riskejä ja ongelmia sekä myönteistä kehitystä.

V GE04 Geomedia – tutki, osallistu ja vaikuta/valtakunnallinen valinnainen

Moduuli perehdyttää aiemmissä moduuleissa hankittujen maantieteellisten tietojen ja taitojen soveltamiseen tutkielman laatimisessa tai osallistumis- ja vaikuttamisprojektin toteuttamisessa. Keskeisiä näkökulmia moduulissa ovat aluesuunnittelu ja osallistuvan suunnittelun periaatteet sekä geomedian käyttö tutkimuksessa ja vaikuttamisessa.

EVANKELISLUTERILAINEN USKONTO

P UE01 Uskonto ilmiönä – kristinuskon, juutalaisuuden ja islamin jäljillä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen sisäistä monimuotoisuutta. Osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiöinä. Hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kulttuuriperintöä ja vaikutusta yhteiskuntaan sekä kehittää niihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa. Kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

P UE02 Maailmanlaajuinen kristinusko/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon merkitystä kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa. Tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset ja niiden syntytaustan sekä pystyy vertailemaan niiden keskeisiä piirteitä. Perehtyy kristinuskon erilaisiin tulkintatapoihin ja ilmenemismuotoihin eri puolilla maailmaa. Osaa analysoida ja arvioida ajankohtaisia kristinuskoon liittyviä mediasisältöjä ja keskusteluja. Kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

V UE03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa. Hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä. Hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä. Kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

V UE04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa. Hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä. Hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä. Kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

V UE05 Uskonto taiteissa ja populaarikulttuurissa/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ja osaa analysoida uskonnon ja taiteen suhdetta: taiteen ja arkkitehtuurin merkitystä uskonnoissa sekä uskontojen vaikutusta taiteen kehitykseen. Perehtyy siihen, miten uskonnollisen taiteen kautta ilmaistaan uskonnon, erityisesti kristinuskon, keskeisiä oppeja ja kertomuksia. Tunnistaa uskonnollista symboliikkaa ja perehtyy siihen, miten taiteessa ja populaarikulttuurissa käsitellään uskonnollisia teemoja. Harjaannuttaa taitoa tulkita uskontoon liittyviä ulottuvuuksia taiteen ja populaarikulttuurin eri muodoissa.

V UE06 Uskonto, tiede ja media/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ajankohtaista tutkimusta. Tunnistaa ja osaa analysoida uskontoon liittyviä ajankohtaisia teemoja ja sisältöjä mediassa. Osaa analysoida uskonnon ja median välisiä suhteita sekä arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä. Kehittää valmiuksia tuottaa ja esittää uskontoon liittyvää tietoa.

ORTODOKSIINEN USKONTO

P UO01 Uskonto ilmiönä – juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin jäljillä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida maailman uskontotilannetta ja siihen vaikuttavia tekijöitä sekä uskontojen monimuotoisuutta. Osaa jäsentää uskontoa ja uskonnottomuutta ilmiönä. Tuntee ortodoksisen kirkon opin synnyn sekä

Raamatun ja tradition merkityksen ortodoksisessa kirkossa ja sen ihmiskuvassa. Hahmottaa ja osaa analysoida kristikunnan moninaisuuteen johtaneita syitä. Hahmottaa ja osaa analysoida juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin yhteisiä juuria, keskeisiä piirteitä, kohtaamisia historiassa sekä vaikutuksia kulttuuriperintöön ja yhteiskuntaan sekä kehittää näihin pohjautuvaa kulttuurista lukutaitoa. Kehittää valmiuksia toimia moniuskontoisessa ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä ja työelämässä sekä valmiuksia keskustella uskontoihin liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

P UO02 Ortodoksisuus maailmassa/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa ortodoksisuuden apostolisen kirkon ja kirkkoisien perinteen jatkumona sekä luostarilaitoksen merkityksen ortodoksisen kirkon hengelliselle elämälle. Hahmottaa ja osaa analysoida kristinuskon historiallista kehitystä ortodoksisen kirkon, kulttuurin, yhteiskunnan ja yksilön näkökulmasta sekä kehittää ortodoksisuuteen ja muuhun kristinuskoon liittyvää kulttuurista lukutaitoa. Tutustuu ortodoksiin paikalliskirkkoihin maailmassa ja tuntee niiden historiallista kehitystä ja sisäistä moninaisuutta. Tuntee kristinuskon keskeiset suuntaukset, niiden syntytaustan ja keskeiset piirteet sekä pystyy vertailemaan niitä. Tutustuu kirkkojen väliseen maailmanlaajuiseen yhteistyöhön. Kehittää valmiuksia toimia moniarvoisissa toimintaympäristöissä.

V UO03 Maailman uskontoja ja uskonnollisia liikkeitä/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee maailman uskontoja osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden paikallisia vaikutuksia kulttuuriin ja yhteiskuntaan sekä niiden suhdetta ortodoksisen kirkkoon. Perehtyy Intiassa, Kiinassa ja Japanissa syntyneisiin uskontoihin osana yksilön ja yhteisön elämää sekä niiden kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Tunnistaa ja osaa analysoida Intiassa, Kiinassa ja Japanissa kehittyneiden uskontojen ilmenemistä ja vaikutuksia länsimaissa. Hahmottaa ja osaa analysoida luonnonuskontojen nykytilannetta ja keskeisiä piirteitä. Hahmottaa ja osaa analysoida uusien uskonnollisten liikkeiden taustoja ja keskeisiä piirteitä. Kehittää uskontoihin liittyvää kulttuurista lukutaitoa ja valmiuksia toimia työelämässä ja kansainvälisissä toimintaympäristöissä.

V UO04 Uskonto, kulttuuri ja yhteiskunta Suomessa/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee muinaissuomalaista uskonnollista perinnettä sekä tunnistaa sen ilmenemisen suomalaisessa kulttuuriperinnössä. Tuntee ortodoksisen kirkon historialliset vaiheet Suomessa kristinuskon

saapumisesta nykypäivään saakka. Tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen osana Suomen valtiollista ja kansallista kehitystä. Tutustuu monipuolisesti uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen nyky-Suomessa sekä perehtyy uskontojen vaikutukseen ja merkitykseen julkisella, yksityisellä, kolmannella ja neljännellä sektorilla. Ymmärtää, että tietoa uskonnoista ja katsomuksista tarvitaan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilla. Osaa analysoida ja arvioida uskonnonvapauteen sekä uskonnon ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen liittyvää ajankohtaista keskustelua. Kehittää taitojaan toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnan jäsenenä. Kehittää valmiuksiin osallistua uskontojen ja katsomusten väliseen dialogiin sekä osaa toimia kulttuuri- ja katsomustietoisena ja aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

V UO05 Ortodoksisuuden ja taiteen vuorovaikutus/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa ja osaa analysoida yleisesti uskontojen ja taiteen suhdetta. Kehittää taitojaan tulkita uskonnollisen taiteen eri muotoja. Perehtyy taiteen eri muotojen ilmaisutapoihin ja siihen, miten niissä tuodaan esille uskontojen, erityisesti kristinuskon ja ortodoksisen kirkon, keskeistä opetusta. Tunnistaa ja tietää ortodoksisen ja muun kristillisen taiteen eri ilmaisumuotoja. Ymmärtää sakraalin ja uskonnollisen taiteen eron. Tutustuu uskonnolliseen symboliikkaan ja tunnistaa uskonnon vaikutuksen nykypäivän taiteessa ja kulttuurissa.

V UO06 Ortodoksisuus, tiede ja media/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa analysoida ja arvioida uskonnon ja median välisiä suhteita. Osaa arvioida kriittisesti uskontoon liittyvää informaatiota ja sen lähteitä. Perehtyy ortodoksisuuden ja eri uskontojen kansalliseen ja kansainväliseen mediakuvaan. Perehtyy tieteen ja median esille tuomiin eettisiin kysymyksiin ortodoksisen kirkon perinteen ja etiikan näkökulmasta. Perehtyy tieteen ja ortodoksisen kirkon ihmiskuvaan. Hahmottaa uskonnon tutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä eri tieteenaloilla sekä tuntee ortodoksisen kirkkoon liittyvää ajankohtaista tutkimusta.

ELÄMÄNKATSOMUSTIETO

ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Elämänskatsomustiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija saa tukea ja perusteita identiteettinsä ja elämänskatsomuksensa rakentamiseen. Osaa hyödyntää, yhdistellä ja soveltaa eri tieteissä ja lukion oppiaineissa omaksuttuja tietoja oman elämänskatsomuksensa rakentamisessa. Osaa arvioida kriittisesti maailmankatsomuksiin ja omaan elämänskatsomukseen vaikuttavia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia tekijöitä. Osaa toimia rakentavasti erilaisissa ja erimielisissäkin vuorovaikutustilanteissa. Laajentaa ja syventää katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään. Kehittää kykyään reflektoida omaa ja muiden ajattelua ja toimintaa. Kunnioittaa ja osaa perustella periaatteita ja käytäntöjä, jotka edistävät ihmisoikeuksia, kulttuurien välistä myönteistä kohtaamista, yhteiskunnallista ja globaalia oikeudenmukaisuutta sekä kestävän tulevaisuuden rakentamista ja ilmastovastuuta.

P ET01 Minä ja hyvä elämä/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää hyvän elämän pohtimiseen liittyvät keskeiset käsitteet ja osaa käyttää niitä oman elämäntarkastuksensa jäsentämisessä. Tutustuu erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä, osaa arvioida niitä sekä tarkastella niitä suhteessa omaan elämäntavoitteisiinsa. Osaa arvioida erilaisia hyvän elämän edellytyksiä ja identiteettivalintoja yhdenvertaisuutta kunnioittaen. Tuntee erilaisia ihmiskäsityksiä ja osaa eritellä, miten ne johtavat erilaisiin hyvän elämän ihanteisiin. Ymmärtää oman identiteettinsä osa-alueita ja osaa eritellä siihen vaikuttavia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä tekijöitä. Kehittää kykyään elämäntarkastukselliseen keskusteluun, vuorovaikutukseen ja näkemystensä ilmaisemiseen vastuullisesti, johdonmukaisesti ja luovasti.

P ET02 Minä ja yhteiskunta/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa yhteisöllisyyden merkityksen ihmisyydelle ja omalle identiteetille. Ymmärtää, että sosiaalisia ilmiöitä ja yhteiskunnallisia rakenteita voidaan tarkastella tieteellisesti ja niillä on suuri merkitys yksilön elämäntarkastukselle ja elämänvalinnoille. Osaa arvioida kriittisesti niin omia kuin muiden yhteiskunnallisia väitteitä ja katsomuksia. Osaa tulkita ja arvioida erilaisten medioiden ja muiden yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoamaa informaatiota. Osaa tarkastella kriittisesti yhteiskuntaa ja sen osa-alueita, yhteiskunnallisia

rakenteita, ideologisia piirteitä sekä vallitsevia yhteiskunnallisia arvoja. Ymmärtää ja osaa perustella ihmisoikeuksien, uskonnon- ja omantunnonvapauden, yhdenvertaisuuden, demokratian, rauhan, yhteiskunnallisen ja globaalien oikeudenmukaisuuden sekä kestävänsä tulevaisuuden rakentamisen periaatteita. Osaa jäsentää omaa asemaansa yksilönä yhteisöissä, kansalaisena valtiossa ja toimijana talousjärjestelmässä. Osaa arvioida yksilön vaikutusmahdollisuuksia sekä kasvattaa valmiuttaan rakentamaan ja vastuulliseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

V ET03 Kulttuurit/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kulttuurin merkityksen ihmisyydelle ja omalle elämäntarkastukselle sekä saa välineitä myönteisen kulttuurisen identiteetin rakentamisessa. Osaa käyttää kulttuuria koskevan tutkimuksen käsitteistöä ja muodostaa kulttuureja koskeviin kysymyksiin oman perustellun kantansa. Ymmärtää, että kulttuurit ovat vuorovaikutuksessa keskenään eikä mikään kulttuuri ole kehittynyt ilman ulkoisia vaikutteita kulttuurin ydinpiirteisiin, kuten elämäntapoihin, kieleen, teknologiaan ja uskomuksiin. Hahmottaa suomalaisuuden historiallisesti rakentuvana ja muuttuvana jatkuvana, johon kuuluvat niin ulkoiset vaikutteet kuin sisäinen moninaisuus ja vähemmistökuulttuurit. Osaa hahmottaa erilaiset elämäntarkastukselliset ratkaisut ja identiteettivalinnat sekä maailman kulttuurisen moninaisuuden rikkautena ja perustella niiden yhdenvertaisen kohtelun. Tunnistaa vihapuheen ja osaa erottaa sen sananvapauden vastuullisesta käytöstä.

V ET04 Katsomukset/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa eritellä maailman- ja elämäntarkastuksen sekä maailmankuvan käsitteitä, arvioida niihin liittyviä perusteita sekä erottaa katsomukselliset ja arvokysymykset mielipidekysymyksistä. Ymmärtää katsomusten, kulttuurien ja yhteiskuntamuotojen jatkuvaa historiallista muuttumista sekä osaa sen perusteella eritellä erilaisten maailmankatsomusten

piirteitä ja lähtökohtia. Osaa eritellä ja arvioida evoluution, universaalien eettisten järjestelmien, Euroopan uuden ajan murroksen, valistuksen, tieteen sekä modernin markkinatalouden merkitystä maailmankuviin ja omaan elämäntutkimukseensa. Osaa arvioida erilaisten arvojen, maailmankuvien ja tietämisen tapojen sekä yksilöllisten, yhteisöllisten, poliittisten ja uskonnollisten ulottuvuuksien painoarvoa erilaisissa elämän- ja maailmankatsomuksissa. Osaa eritellä oman elämäntutkimuksensa ja siihen liittyvien uskomusten perusteita ja muotoutumista sekä ymmärtää, että elämäntutkimuksen lähtökohdat olisivat voineet poiketa nykyisistä.

V ET05 Uskonnot ja uskonnottomuus/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää kykyä lukea, tulkita ja ymmärtää erilaisia uskonnollisia ja uskonnottomia maailmankatsomuksia sekä kykyä verrata niiden lähtökohtia ja elämäntapaa omaan elämäntutkimukseensa. Tutustuu uskontojen, uskonnollisuuden ja uskonnottomuuden tieteelliseen tutkimukseen, määrittelyyn ja selittämiseen sekä uskontokritiikkiin. Hallitsee käsitteitä, tietoa ja taitoja, joiden avulla hän osaa pohtia ja analysoida maailmankatsomuksellisiin järjestelmiin, kuten sekulaariin humanismiin ja uskontoihin, liittyviä kysymyksiä sekä muodostaa niihin oman perustellun kantansa. Perehtyy suuriin maailmanuskontoihin ja hahmottaa niiden keskeisiä piirteitä, sisäistä monimuotoisuutta sekä vaikutusta kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Perehtyy ateismin, agnostismin ja humanismin historiaan. Ymmärtää, että uskonnottomuus ja uskonnollisuus ovat historiallisesti rakentuneita, monimuotoisia ja muuttuvia ilmiöitä, joilla on vahva kulttuurinen ja yhteiskunnallinen merkitys.

V ET06 Tulevaisuus/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu tulevaisuuden tutkimisen keinoihin ja tehtäviin sekä ymmärtää, että vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, siihen voidaan vaikuttaa arvoilla, teoilla ja valinnoilla. Hahmottaa erilaisia suhtautumistapoja teknologian kehitykseen ja osaa arvioida, miten tekninen muutos vaikuttaa yhteiskuntaan, kulttuuriin ja ympäristöön. Omaksuu valmiuksia, niin asenteita, tietoja kuin tunnetaitojakin, kestävän tulevaisuuden rakentamiseen ja ymmärtää ilmastonmuutoksen vaikutuksia sekä sen torjumisen keinoja ja niiden esteitä. Osaa arvioida tieteellis-teknologisen vallankumouksen vaikutusta nykyaikaisiin yhteiskuntiin, maailmankatsomuksiin ja omaan elämäntutkimukseensa. Ymmärtää utopioiden ja dystopioiden merkityksen historiallisten, ajankohtaisten ja tulevaisuuden kysymysten heijastajina.

FILOSOFIA

FILOSOFIAN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Filosofian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa hahmottaa filosofisia ongelmia sekä niiden erilaisia mahdollisia ratkaisuja filosofian perinteessä ja ajankohtaisiin kysymyksiin sovellettuina. Osaa käsitteellisesti eritellä, jäsentää ja arvioida informaatiota, erityisesti erilaisia väitteitä, niiden merkityksiä ja perusteluja. Hallitsee johdonmukaisen argumentaation perustaidot, mikä auttaa kehittämään omaa ajattelua, arvioimaan sitä kriittisesti sekä pohtimaan sen rajoja eri tieteenaloilla ja arkielämässä. Kykenee arvioimaan moraalisia ongelmia ja niiden mahdolli-

FILOSOFÍA

sia ratkaisuja sekä sitoutumaan eettisiin periaatteisiin. Oppii pohtimaan ja jäsentämään käsitteellisesti laajoja kokonaisuuksia sekä ajattelemaan ja toimimaan arvostelukykyisesti niin eettisissä kysymyksissä kuin muillakin elämänalueilla myös informaation ollessa epävarmaa tai ristiriitaista. Kehittää kykyään ilmaista näkemyksiään järkiperäisesti perustellen.

P FI01 Johdatus filosofiseen ajatteluun/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija muodostaa käsityksen filosofian luonteesta ja menetelmistä tutustumalla filosofisiin ongelmiin ja niiden mahdollisiin ratkaisuihin. Oppii arvioimaan väitteiden totuutta sekä harjaantuu esittämään ja vaatimaan erilaisille väitteille perusteluja, hahmottamaan perustelujen rakennetta sekä arvioimaan niiden pätevyyttä. Tuntee ja oppii erilaisten vuorovaikutteisten harjoitusten ja keskustelujen kautta soveltamaan filosofian työtapoja, kuten oletusten kyseenalaistamista, käsitteiden luokittelua ja määrittelemistä sekä ajatuskokeiden ja vastaesimerkkien käyttöä. Perehtyy joihinkin keskeisiin filosofisiin kysymyksiin ja niihin liittyviin käsitteellisiin erotteluihin. Osaa eritellä ja arvioida kriittisesti erilaisia tiedollisia uskomuksia ja tutustuu tietämiseen joissain lukion oppiaineissa.

P FI02 Etiikka/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy filosofisen etiikan keskeisiin käsitteisiin, kysymyksiin ja teorioihin. Osaa perustella käsityksiä hyvästä ja oikeasta sekä hahmottaa normatiivisten ja kuvailevien väitteiden eron. Osaa esittää suullisesti ja kirjallisesti johdonmukaisia eettisiä argumentteja sekä perustella moraalien velvoittavuutta. Oppii jäsentämään oman elämänsä merkityksellisyyttä ja elämänvalintojaan filosofisen käsitteistön avulla. Osaa eritellä ja arvioida toimintaa eettisesti sekä kykenee jäsentämään omia moraalisia ratkaisujaan ja arvioidaan filosofisen etiikan välinein. Osaa soveltaa etiikkaa yhteiskuntaa ja ympäristöä koskeviin kysymyksiin.

V FI03 Yhteiskuntafilosofia/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija perehtyy joihinkin yhteiskuntafilosofian keskeisiin käsitteisiin ja suuntauksiin. Oppii erittelemään oikeudenmukaisuutta, vapautta, tasa-arvoa ja vallankäyttöä yksilöiden, yhteisöjen ja instituutioiden toiminnassa. Pystyy arvioimaan filosofisesti yhteiskunnan rakennetta ja sen oikeutusta. Osaa soveltaa oppimaansa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Ymmärtää oikeuksien merkityksen yhteiskunnan perustana.

V FI04 Totuus/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa erottaa mielipiteet tosiasiaväittämistä ja ymmärtää tarpeen perustella tosiasiaväittämät. Ymmärtää kielen ja merkitysten roolin todellisuuden hahmottamisessa. Osaa eritellä ja arvioida filosofisia teorioita totuudesta, tiedosta, todellisuuden luonteesta ja tieteestä. Osaa jäsentää ja eritellä tieteellisen tutkimuksen, päättelyn ja selittämisen luonnetta. Osaa arvioida havainnon ja tiedon sekä tieteellisten teorioiden suhdetta totuuteen. Oppii arvioimaan tilanteita, joissa eri tutkimukset antavat erilaisia tuloksia ja toimintavaihtoehtoja.

PSYKOLOGIA

PSYKOLOGIAN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Psykologian opetuksen yleisenä tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa tutkimustiedon pohjalta ihmisen toiminnan kokonaisuutena, joka perustuu psyykkisten, biologisten, sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vuorovaikutukseen. Hallitsee psykologian keskeisiä käsitteitä ja kysymyksenasetteluja sekä osaa perustella väitteitä psykologian tietojen ja näkökulmien pohjalta. Osaa hankkia psykologista tietoa eri tietolähteistä ja kykenee arvioimaan tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä. Pystyy arvioimaan psykologisen tutkimuksen mahdollisuuksia, rajoituksia ja eettisiä näkökulmia sekä hallitsee tutkimustiedon soveltamisen ja kriittisen ajattelun taitoja. Ymmärtää psykologista tietoa siten, että pystyy soveltamaan tietojaan oman hyvinvointinsa edistämiseen, ihmissuhteidensa ja vuorovaikutustaitojensa vahvistamiseen sekä omien opiskelun ja ajattelutaitojensa kehittämiseen. Osaa hyödyntää ja soveltaa psykologian tietoja laaja-alaisen ilmiöiden jäsentämiseen ja kulttuurisen moninaisuuden ymmärtämiseen.

P PS01 Toimiva ja oppiva ihminen/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää sen, millainen tiede psykologia on, ja sen, että psykologinen tieto perustuu tutkimuksiin. Osaa kuvailla tieteellisen ajattelun peruspiirteitä psykologian näkökulmasta. Osaa selittää tietoisien ja ei-tietoisien toiminnan luonnetta ja eroja. Osaa eritellä ihmisen toimintaan liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä. Tutustuu johonkin hyvinvoinnin ilmiöön psyykkisestä, biologisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. Osaa eritellä oppimiseen liittyviä psyykkisiä, biologisia, sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä arvioida ja kehittää sen pohjalta omaa oppimistaan ja opiskeluaan.

V PS02 Kehittyvä ihminen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa eritellä ihmisen yksilölliseen kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ja niiden keskinäistä vuorovaikutusta. Osaa selittää, miten hermoston kypsyminen ja muovautuminen heijastuvat psyykkiseen kehitykseen sikiökaudelta läpi elämänkulun. Osaa kuvailla lapsuus- ja nuoruusiän sosioemotionaalista ja kognitiivista kehitystä sekä soveltaa niihin liittyvää teoria- ja tutkimustietoa. Osaa antaa esimerkkejä sosialisoinnin ja kulttuurin vaikutuksesta ihmisen kehitykseen. Ymmärtää kokonaisvaltaisesti kehityksen yksilöllisyyttä ja jatkuvuutta. Perehtyy nuoruusiän psykologiaan ja pohtii aikuisuuteen siirtymiseen liittyviä tekijöitä. Osaa soveltaa kehityspsykologista tietoa itsensä ja muiden ihmisten ymmärtämiseen ja vuorovaikutustaitojensa kehittämiseen. Osaa kuvailla, miten ihmisen kehitystä tutkitaan.

V PS03 Tietoa käsittelevä ihminen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa kognitiivista toimintaa ohjavia yleisiä periaatteita ja osaa soveltaa niitä kognitiivisten ilmiöiden tarkastelemiseen. Osaa selittää, miten havaitseminen, tarkkaavaisuus ja muisti ovat yhteydessä ihmisen muuhun tiedonkäsittelyyn. Ymmärtää kielen merkitystä ihmisen toiminnalle. Ymmärtää päätöksenteon kognitiivista perustaa. Tunnistaa joi-takin yleisimpiä kognitiivisen toiminnan häiriöitä. Ymmärtää plastisuuden merkityksen ja hermoverkkojen toiminnan pääperiaatteet psyykkisen toiminnan perustana. Osaa kuvailla havaitsemiseen, tarkkaavaisuuteen, muistiin ja kielelli-

siin toimintoihin liittyvää aivotoimintaa. Osaa suunnitella ja esitellä yksinkertaisen kokeellisen tutkimuksen ja arvioida menetelmään liittyviä vahvuuksia ja heikkouksia.

V PS04 Tunteet ja mielenterveys/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa selittää tunteiden muodostumista ja niiden kulttuurisidonnaisuutta. Ymmärtää tunteiden merkityksen ihmisen kognitiiviseen toimintaan, vuorovaikutukseen ja psyykkiseen hyvinvointiin sekä saa valmiuksia soveltaa tätä tietoa itseymmärryksen ja vuorovaikutuksen välineenä. Osaa selittää mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä sekä soveltaa tätä tietoa oman ja muiden hyvinvoinnin edistämiseen. Tunnistaa yleisimpiä mielenterveyden ongelmia ja mielenterveyshäiriöitä. Osaa pohtia mielenterveyden ja sen häiriöiden määrittelyn tulkinnanvaraisuutta ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Osaa kuvailla biologisia, psyykkisiä, sosiaalisia ja kulttuurisidonnaisia tekijöitä mielenterveyshäiriöiden taustalla ja hoidossa. Syventyy yhden mielenterveyshäiriön syihin, oireisiin ja hoitoon.

V PS05 Yksilöllinen ja yhteisöllinen ihminen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa kuvailla yksilöllisten ominaisuuksien eroja ja niiden geneettistä perustaa. Osaa tarkastella persoonallisuutta kokonaisuutena eri näkökulmista ja soveltaa tätä tietoa omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden tunnistamisessa. Osaa kuvailla yksilöllisiä eroja älykkyydessä ja luovuudessa. Osaa tarkastella sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin merkitystä yksilön toimintaan. Ymmärtää ihmisen toimintaa persoonallisuuden, sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin vuorovaikutuksen näkökulmasta. Osaa soveltaa psykologian tietoja erilaisuuden ymmärtämiseen ja kestävänsä tulevaisuuden rakentamiseen. Osaa kuvailla ja arvioida yksilöllisten erojen tutkimuksen psykologisia arviointimenetelmiä.

K PS06 Abi kertaus/koulukohtainen valinnainen

Moduulien oppisisältöjen kertaaminen ja psykologian eri moduulien asioiden jäsentäminen toisiinsa kytkeytyviksi asiakokonaisuuksiksi. Erilaisten psykologisten ilmiöiden keskinäisten yhteyksien, vaikutusmekanismien ja syyseuraussuhteiden ymmärtäminen.

HISTORIA

OPPIAINEEN TEHTÄVÄ

Historian opetus vahvistaa opiskelijan yleissivistystä ja edellytyksiä ymmärtää oman aikansa maailmaa sekä sen muutosprosesseja. Se antaa välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen ja avaa näkökulmia tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Kulttuurien tuntemusta edistävänä oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä sekä tukee opiskelijan kasvua aktiiviseksi ja moninaisuutta ymmärtäväksi yhteiskunnan jäseneksi. Opetuksen lähtökohtana on historian luonne tieteenalana. Huomiota kiinnitetään historiallisen tiedon rakentumisen perusteisiin ja tiedon luotettavuuden kriittiseen arviointiin sekä ilmiöiden moniperspektiiviseen selittämiseen. Historian opiskelu kehittää kykyä hankkia tietoa, erottaa oleellinen tieto epäolennaisesta ja käsitellä laajoja tietokokonaisuuksia. Erityisenä tarkastelun kohteena ovat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden väliset riippuvuussuhteet sekä historian tiedon tulkinnallisuus ja sen käyttö

yhteiskunnassa. Opetuksen tehtävänä on vahvistaa opiskelijan historiallista ajattelua. Historiallinen ajattelu koostuu historiatiedon tulkinnallisen luonteen ymmärtämisestä. Historian peruskäsitteiden, muutoksen ja jatkuvuuden sekä syyn ja seurauksen, hallinta on oleellinen osa historiallista ajattelua. Historialliseen ajatteluun kuuluu myös historian tekstitaitojen hallinta, kuten kyky analysoida menneisyyden toimijoiden tuottamia lähteitä ja arvioida niiden tuottajien tarkoitusperiä. Historialle ominainen tapa lukea ja tulkita lähteitä antaa valmiuksia arvioida tiedon luotettavuutta myös tämän päivän maailmassa. Historian opetuksessa tarkastellaan nykyisyyteen johtanutta kehitystä, ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä kulttuurin, vallankäytön ja talouden vuorovaikutusta. Siinä perehdytään yksilön merkitykseen ja mahdollisuuksiin toimijana nyt ja tulevaisuudessa sekä pohditaan yksilöiden ja väestöryhmien toiminnan taustatekijöitä ja motiiveja historiallisissa konteksteissaan. Historian opetuksessa opiskelijat myös harjoittelevat historiallista empatiaa eli asettumista menneisyyden ihmisen asemaan kulloisessakin kontekstissa. Tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään menneisyyden ihmisten tekemiä ratkaisuja. Opetuksessa korostetaan ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä sekä demokratian ja kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia oman aikamme ja tulevaisuuden haasteiden ratkaisemisessa. Suomen historiaa tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN OPPIAINEESSA

Historia tukee opiskelijan oman identiteetin kehittymistä ja kasvua eettiseen toimijuuteen. Se auttaa opiskelijaa kasvamaan sivistyneeksi ja avarakatseiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Historian opetuksen tavoitteet toteutuvat linkittyen laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin. Historia vahvistaa opiskelijan hyvinvointiosaamista kehittämällä eettistä ajattelua, myötätuntoa ja valmiuksia ottaa muut ihmiset ja heidän näkökulmansa sekä tarpeensa huomioon. Oppiaine tukee oman identiteetin etsintää, auttaa jäsentämään minäkuvaa sekä edistää omien vahvuuksien tunnistamista ja hyödyntämistä. Lisäksi se syventää ymmärrystä hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä. Vuorovaikutusosaaminen näkyy historian opetuksessa oppiaineen tavoitteissa ja työskentelytavoissa. Historialle ominaiset työtavat ovat keskustelevia, opiskelijälähtöisiä ja vuorovaikutteisia. Opinnoissa on olennaista oppia kohtaamaan, ymmärtämään ja hyväksymään erilaisia ajattelu- ja työskentelytapoja. Toisten kuunteleminen ja ymmärtäminen sekä toisten näkemyksiä arvostava argumentaatio edistävät oppimisen lisäksi sosiaalisia ja yhteistyötaitoja, kehittävät myötätuntotaitoja sekä vahvistavat kaikkien osallisuutta ja myönteistä oppimisilmapiiriä. Historian oppiaineen lähtökohtana on oppia hyödyntämään ja arvioimaan kriittisesti erilaisia tietolähteitä ja niiden luotettavuutta sekä ymmärtämään ja arvostamaan tutkitun tiedon merkitystä. Opetuksessa opiskelija harjaantuu tuottamaan, yhdistelemään ja soveltamaan tietoa monialaisissa verkostoissa rohkeasti, luovasti ja tulevaisuuteen suunnaten. Historia vahvistaa monelta osin opiskelijan monitieteisen ja luovan osaamisen sekä monilukutaidon kehittymistä. Opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä korkeakoulujen kanssa. Historian opetuksessa korostetaan yhteiskunnallista osaamista tukevalla tavalla ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden merkitystä. Demokratian, aktiivisen kansalaisuuden ja kansainvälisen yhteistyön moninaisia mahdollisuuksia tarkastellaan kestävän tulevaisuuden periaatteiden mukaisesti. Lähdekriittisyyden ja medialukutaidon vahvistaminen ovat oppiaineessa keskeisessä roolissa. Historian opiskelu auttaa opiskelijaa tulemaan tietoiseksi historian yhteiskunnallisesta ja poliittisesta käytöstä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan sitä. Historiatietoisuus antaa pohjaa opiskelijan demokraattiselle osallistumiselle ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämiseksi. Historian oppiaineessa tarkastellaan yksilön, luonnon ja yhteiskunnan välisten riippuvuussuhteiden muutosta pitkällä aikavälillä. Näitä käsitellään osana kestävää tulevaisuutta eettisyyden ja ympäristöosaamisen tavoitteiden mukaisesti. Historia syventää käsitystä siitä, miten yhteiskunnan nykyinen arvopohja on syntynyt, ja antaa valmiuksia moniulotteisten ilmi-

öiden ymmärtämiseen ja ratkaisemiseen humanistisesta näkökulmasta. Historiallinen empatia vahvistaa opiskelijan kykyä monipuoliseen eettiseen pohdintaan. Kulttuurien ja kulttuuriperinnön tuntemusta vahvistavana oppiaineena historia syventää yksilöllistä, kansallista, eurooppalaista ja globaalia identiteettiä vahvistaen globaali- ja kulttuuriosaamista. Historian opetus tukee opiskelijan kasvua moninaisuutta ymmärtäväksi ja kansainvälisyyteen suuntautuneeksi yhteiskunnan vastuulliseksi jäseneksi. Historian oppiaineessa korostetaan jokaisen oikeutta omiin kulttuurisiin juuriinsa.

P HI01 Ihminen, ympäristö ja historia/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää ja tuottaa historian tiedonalalle ominaista asiatekstiä sekä hallitsee tilastojen lukutaidon. Ymmärtää historiallisen tiedon luonteen ja osaa käyttää historiallisia lähteitä sekä arvioida niitä kriittisesti. Tuntee eurooppalaisten yhteiskuntien ja globaalin talouden järjestelmän muodostumisen keskeiset prosessit. Ymmärtää nykypäivän taloudellisiin, yhteiskunnallisiin ja väestöllisiin ilmiöihin johtaneen kehityksen sekä osaa eritellä siihen vaikuttaneita tekijöitä. Osaa analysoida väestön, talouden ja yhteiskuntarakenteiden kehitystä ja riippuvaisuutta ympäristöstä. Osaa arvioida kriittisesti teknologian ja informaation muutoksen merkitystä ihmisten elinolojen muokkaajana.

P HI02 Kansainväliset suhteet/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee kansainvälisen politiikan peruskäsitteistön, toimintatavat ja keskeisimmät kehityslinjat. Osaa hyödyntää monipuolisia tietolähteitä ja tunnistaa tiedonvälitykseen liittyvää mielipidevaikuttamista eri aikoina. Osaa eritellä aatteiden ja taloudellisten eturistiriitojen merkityksen kansainvälisten suhteiden historiassa sekä pystyy arvioimaan niiden vaikutusta nykypäivään ja tulevaisuuteen. Osaa analysoida kansainvälisten yhteistyörakennelmien sekä vastakkainasettelujen syitä, vaikutuksia ja ratkaisumahdollisuuksia. Seuraa aktiivisesti mediaa ja osaa tarkastella kriittisesti kansainvälisiä kysymyksiä. Osaa eritellä ja arvioida historian käyttöä politiikan välineenä.

P HI03 Itsenäisen Suomen historia/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää Suomen valtiollisen kehityksen, kansainvälisen aseman ja yhteiskunnan muotoutumisen osana eurooppalaista ja kansainvälistä kehitystä. Tuntee suomalaisen kulttuurin, yhteiskunnan ja talouden keskeiset muutokset, ymmärtää niiden merkityksen 1860-luvulta nykypäivään ja osaa arvioida tulevaisuuden mahdollisuuksia. Ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden ennen ja nykyään. Pystyy arvioimaan Suomen historiasta tehtyjä tulkintoja ja niiden taustalla olevia vaikuttimia historiallisessa kontekstissaan. Osaa eritellä suomalaiseen identiteettiin ja kulttuuriin eri aikoina liitettyjä ominaisuuksia, mielikuvia ja ihanteita sekä niiden vaikutusta nykypäivän Suomeen.

V HI04 Eurooppalainen ihminen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeisen länsimaisen kulttuuriperinnön ja osaa eritellä sen muodostumista vuorovaikutuksessa muiden kulttuuripiirien kanssa. Ymmärtää tieteen, taiteen, ihmiskuvan ja sukupuoliroolien muutoksen suhteessa yhteiskunnalliseen kehitykseen. Ymmärtää taiteen ja po-

pulaarikulttuurin merkityksen historiakäsityksen luomisessa. Osaa eritellä tieteen saavutusten merkitystä ja eri aikakausien maailmankuvia. Osaa arvioida erilaisten aatteiden kehitystä sekä niiden vaikutuksia ympäröivään maailmaan. Pystyy analysoimaan kulttuuria sen historiallisessa kontekstissa sekä ymmärtämään kulttuurin ja politiikan keskinäisen vuorovaikutuksen. Osaa tarkastella eurooppalaista kulttuuria osana kulttuurin globalisaatiota.

V HI05 Ruotsin itämaasta Suomeksi/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee Suomen alueen historiallisia lähteitä ja osaa arvioida niitä kriittisesti. Tuntee suomalaista, saamelasta ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa. Hallitsee Suomen historialliset kehityslinjat sekä niiden yhteydet pohjoismaiseen kehitykseen ja Itämeren alueeseen. Kykenee yhdistämään historialliset kehityslinjat oman kotiseutunsa historiaan ja näkee kehityksen myös yksittäisen ihmisen kannalta. Osaa eritellä Suomen väestö-, sosiaali- ja taloushistoriallisen kehityksen. Osaa arvioida suomalaisen sivistyksen yhteydet länsimaiseen kulttuuriin. Osaa tarkastella Suomen historian käyttöä politiikassa ja identiteetin luomisessa.

V HI06 Maailman kulttuurit kohtaavat/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää kulttuurien vuorovaikutusta koskevia teorioita ja käytänteitä. Tunnistaa kulttuuristen arvojen ja maailmankuvien ilmenemisen arkielämässä ja sosiaalisissa suhteissa. Osaa eritellä kulttuurien välistä vuorovaikutusta sekä historiallisessa että nykypäivän kontekstissa. Analysoi esimerkiksi taiteissa, uskonnossa ja sosiaalisissa rakenteissa esiintyviä kulttuurisia arvoja ja käytäntöjä. Erittelee kulttuurien moninaisuutta historiallisena osana eurooppalaista kulttuuria ja pystyy arvioimaan sille annettuja merkityksiä. Osaa kriittisesti eritellä ja arvioida kulttuurisia eroja koskevia väitteitä, eri kulttuureihin liitettyjä stereotyyppioita sekä kulttuurien vaikutusta yksilöön. Tuottaa yksin tai ryhmässä historiallista asiatekstiä käyttämällä monipuolisesti ja kriittisesti lähdeaineistoa.

K HI07 Sotahistoria/koulukohtainen valinnainen

Sotahistorian moduuli perehdyttää opiskelijaa sodan merkitykseen ihmiskunnan historiassa ja syventää perusmoduulien historiatietoutta.

K HI08 Antiikin historia/koulukohtainen valinnainen

Moduuli perehdyttää opiskelijaa vanhan ajan maailmaan.

K HI09 Populaarikulttuurin historia/koulukohtainen valinnainen

Perehdytään populaarikulttuurin merkitykseen osana länsimaista kulttuuria.

K HI10 Paikallishistoria/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa perehdytään oman alueen historiaan osana laajempaa historiallista kehitystä.

K HI11 Itämeren historia/koulukohtainen valinnainen

Moduulin sisällöstä lisätietoja historian opettajalta.

ja haasteita analyttisesti erilaisista näkökulmista. Osaa arvioida kriittisesti yhteiskunnallista tietoa ja yhteiskunnallisten päätösten perusteita paikallisella ja valtiollisella tasolla sekä niiden vaikutuksia eri väestöryhmien ja yhteiskunnallisten toimijoiden kannalta. Osaa suunnitella tarkoituksenmukaisia keinoja käyttävää poliittista kansalaisvaikuttamista paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten kysymysten ratkaisemisessa.

P YH02 Taloustieto/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää talouteen liittyviä uutisia ja kiinnostuu seuraamaan niitä. Tuntee kansantaloustieteen käsitteet ja peruslähtökohdat. Osaa tulkita talouteen liittyviä tilastoja ja kuvioita. Ymmärtää työn ja yrittäjyyden merkityksen taloudessa ja yhteiskunnassa. Osaa tehdä perusteltuja taloudellisia päätöksiä sekä hallita ja suunnitella omaa talouttaan. Osaa tarkastella taloudellisia kysymyksiä myös eettiseltä kannalta ymmärtäen Suomen kytkeytymisen globaaliin talouteen. Osaa arvioida kriittisesti taloutta koskevassa keskustelussa esitettyjä argumentteja sekä analysoida talouspoliittisten ratkaisujen erilaisia vaihtoehtoja, niiden taustoja ja vaikutuksia.

P YH03 Suomi, Eurooppa ja muuttuva maailma/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija hahmottaa laaja-alaisesti globalisaatiota ja Suomen asemaa osana sitä. Ymmärtää eurooppalaista ja kansainväliin sopimuksiin perustuvaa yhteistyötä ja verkottumista. Tuntee Euroopan unionin toimintaa sekä osaa hankkia ja arvioida kriittisesti sitä koskevaa tietoa. Ymmärtää vaikutusmahdollisuutensa ja osaa toimia EU- ja globaalikansalaisena. Osaa eritellä globalisaation ja Euroopan yhdentymisen tarjoamia etuja ja haittoja oman elämänsä ja Suomen taloudellisen ja poliittisen järjestelmän kannalta. Osaa eritellä ja arvioida kansalaisten turvallisuuteen ja kansainväliseen turvallisuusympäristöön liittyviä muutoksia, uhkia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

V YH04 Kansalaisen lakitieto/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tuntee Suomen oikeusjärjestyksen ja ymmärtää sen toimintaa ohjaavat oikeudellisen ajattelun periaatteet. Osaa etsiä oikeudellisen tiedon lähteitä, tulkita niitä ja soveltaa niiden antamaa tietoa. Tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa kansalaisena, työntekijänä ja kuluttajana sekä osaa soveltaa tätä tietoa tavanomaisia oikeusasioita koskeviin kysymyksiin. Osaa eritellä oikeudellisia kysymyksiä koskevaa julkista keskustelua ja arvioida siinä esitettyjä näkemyksiä.

TERVEYSTIETO

TERVEYSTIEDON OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Terveystiedon opetuksen tavoitteena on, että opiskelija pystyy luomaan kokonaiskuvaa terveydestä ja sen yksilöllisistä, yhteisöllisistä, yhteiskunnallisista ja globaaleista edellytyksistä, pystyy tekemään perusteltuja ehdotuksia siitä, miten omaa, muiden ihmisten sekä ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää tai edistää, sekä osaa käyttää terveystiedon käsitteitä asianmukaisesti. Osaa hakea tietoa eri lähteistä, soveltaa ja analysoida terveyteen liittyvää tietoa sekä arvioida tiedon luotettavuutta ja pätevyyttä, ymmärtää

tieteellisen tiedon ja arkitiedon eron terveyden ja sairauksien riskien, syiden, vaikutusmekanismien ja seurausten selittämisessä sekä osaa perustella näkemyksiään tutkimustiedon avulla. Osaa analysoida ja arvioida omien tarpeiden, käsitysten, kokemusten, asenteiden ja arvojen ohjaavaa vaikutusta terveyteen liittyvissä valinnoissa sekä omien elintapojen ja kulutustottumusten vaikutuksia terveyteen ja ympäristöön. Osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä kestäväen kehityksen edellytyksiä ja vaikutuksia terveyteen osaa valita itselle sopivia ja tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisia oppimisen tapoja ja asettaa tavoitteita omalle oppimiselleen sekä pystyy arvioimaan niiden saavuttamista realistisesti.

P TE01 Terveys voimavarana/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija pystyy kuvailemaan ja jäsentämään keskeisiä ihmisen voimavaroja ja terveyttä määrittäviä tekijöitä sekä analysoidaan niiden yhteyksiä ja vaikutusmekanismeja terveyteen. Osaa selittää erilaisten terveystieteen ilmiöiden muodostumista ja arvioida niiden merkitystä terveydelle sekä soveltaa keskeisiä sosiaalipsykologisia malleja ja teorioita elintapojen omaksumisen selittämisessä. Tunnistaa omiin elintapoihinsa vaikuttavia tekijöitä ja pystyy arvioimaan elintapavalintojen merkitystä omalle ja lähiympäristön terveydelle sekä antamaan perusteltuja ehdotuksia siitä, miten terveyttä edistäviä elintapoja voidaan ylläpitää ja vaarantavia ehkäistä.

V TE02 Ympäristö ja terveys/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tietää tutkimustiedon hankkimisen periaatteista ja tutkimusprosessin vaiheista sekä osaa soveltaa näitä tietoja ja kuvata perustellen, miten terveyteen, terveystieteen ja toimintakykyyn liittyvistä aiheista voidaan saada luotettavaa ja monipuolista tutkimustietoa. Osaa hakea tietoa ja pystyy vertailemaan eri lähteiden luotettavuutta. Osaa kuvata terveystieteen muotoja ja vaikutuskeinoja sekä analysoida terveystieteen merkitystä ihmisten terveystieteen ja terveydelle. Osaa esitellä ja analysoida fyysisen ja psykososiaalisen ympäristön yhteyksiä ja vaikutuksia terveydelle sekä arvioida omien elintapojen ja kulutustottumusten merkitystä ympäristön terveydelle ja terveellisyydelle. Osaa eritellä riippuvuuden muotoja ja niiden syntyyn vaikuttavia tekijöitä sekä analysoida riippuvuuksiin liittyviä terveys- ja muita haittoja.

V TE03 Yhteiskunta ja terveys/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija osaa kuvata ja analysoida yhteiskunnallisten olosuhteiden, sosiaali- ja terveystieteen ja muun yhteiskuntapolitiikan, tieteen sekä teknologian muutosta, kehitystä ja yhteyksiä väestön terveyteen. Pystyy erittelemään keskeisten tarttumattomien ja tartuntatautiin riskitekijöitä, esittämään perusteltuja ratkaisuja näiden ehkäisemiseksi sekä arvioidaan sairauksien ja tautien merkitystä yksilölle ja yhteiskunnalle sekä elintapojen vaikutuksia tarttumattomien ja tartuntatautiin näkökulmasta. Osaa esitellä perustellen, mihin sosiaali- tai terveystieteen palveluihin yksilö voi hakeutua erilaisissa tilanteissa, arvioida kriittisesti palvelujen järjestämistä ja tuottamista sekä arvioida sosiaali- ja terveystieteen, itsehoidon ja omahoidon merkitystä terveydelle. Osaa analysoida terveyteen ja sairauksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä, kuvata ja arvioida terveyteen ja terveyden eriarvoisuuteen vaikuttavia tekijöitä Suomessa ja globaalisti sekä analysoida terveyserojen kaventamiseen vaikuttavia tekijöitä.

K TE04 Terveystiedon kertauskurssi/koulukohtainen valinnainen

Nivotaan eri moduuleissa esiin tulleita asioita yhteen. Hahmotetaan eri asioiden välisiä yhteyksiä ja suuria aihekokonaisuuksia. Varmistetaan käsitteiden hallintaa ja ajatusmallien laajenemista. Harjoitellaan erilaisia vastaus- ja tehtävätyyppejä sekä vastauksen jäsentelyä. Ylioppilaskokeeseen valmistautuminen.

LIIKUNTA

LIIKUNNAN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Liikunnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija oppii soveltamaan liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä). Oppii arvioimaan fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä saadun tiedon pohjalta harjoittamaan niitä. Osaa tehdä perusteltuja valintoja fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen toimintakyvyn kehittämiseksi sekä fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Kehittää taitoa itsearviointiin (tavoitteenasettelu, suunnitelma ja toteutus tavoitteiden suuntaisesti sekä edistymisen arviointi). Yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti. Toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, oppii auttamaan ja avustamaan muita liikuntatunneilla, tukee yhteisöllisyyttä kannustamalla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia.

P LI01 Osaava liikkuja/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja erilaisissa liikuntatehtävissä, -muodoissa ja -lajeissa eri vuodenaikoina ja eri olosuhteissa (kuten sisällä, ulkona ja vedessä). Osaa toimia vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia. Yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

P LI02 Aktiivinen elämäntapa/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija arvioi fyysisiä ominaisuuksiaan (voima, kestävyys, liikkuvuus ja nopeus) sekä asettaa kehittämistavoitteita saadun tiedon pohjalta. Osaa tehdä oman toimintakyvyn ja ympäristön kannalta perusteltuja valintoja fyysisen toimintakyvyn kehittämiseksi ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi. Toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia. Yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

V LI03 Uudet mahdollisuudet/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija harjoittaa ja soveltaa liikuntataitoja ja -tietoja monipuolisesti ja uusin tavoin. Harjaantuu kehon hallinnassa. Tunnistaa tunteitaan, toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittaen sekä tukee yhteisöllisyyttä toisia auttaen ja kannustaen. Yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

V LI04 Yhdessä liikkuen/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija toimii yhdessä asetetun liikunnallisen tavoitteen saavuttamiseksi. Toimii vuorovaikutustilanteissa toisia kunnioittavasti, auttaa ja kannustaa muita liikuntatunneilla sekä antaa rakentavaa palautetta ja vertaisarviointia. Yrittää parhaansa suorittaen tehtävänsä tunnollisesti ja vastuullisesti, työskennellen aktiivisesti ja asiallisesti sekä kehittäen itseään pitkäjänteisesti.

V LI05 Virkistystä liikunnasta/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija arvioi omaa jaksamistaan ja vireyttään sekä osaa tehdä perusteltuja liikunnallisia valintoja toiminta- ja opiskelukyvyyn lisäämiseksi. Ymmärtää, miten liikunnan avulla voidaan edistää jaksamista ja opiskeluvireyttä. Osallistuu toimintaan asiallisesti, aktiivisesti ja yhteisöllisyyttä edistäen.

Koulukohtaiset kurssit

Koulukohtaiset syventävät ja soveltavat liikuntakurssit arvioidaan suoritusmerkinnällä (S= suoritettu / H= hylätty), ellei kurssin yhteydessä toisin mainita.

K LI06 Wanhat tanssit/koulukohtainen valinnainen

Pari- ja salonkitansseja. Wanhojen päivän juhlatanssiaisten suunnittelua ja harjoittelua.

K LI07 Palloilu/koulukohtainen valinnainen

Sisä- ja ulkopallopelejä ryhmän valintojen mukaan. Voidaan toteuttaa joko syys- tai kevätlukukaudella.

K LI08 Kuntosaliharjoittelu/koulukohtainen valinnainen

Kuntosaliharjoittelun perusteet, oman kunto-ohjelman suunnittelu, lihashuolto ja rentoutuminen. Toteutetaan osittain itsenäisenä moduulina.

K LI10 Kuntonyrkkeily/koulukohtainen valinnainen

Itsepuolustustaitojen, lihaskunnon, kestävyyyden, koordinaation ja rytmitajun ylläpitäminen ja kehittäminen. Nyrkkeilyn perustekniikkaa, välineharjoitteita esim. säkki- ja pistehanskanyrkkeilyä, naruhyppelyä sekä lihaskuntoharjoituksia.

Toteutus arki-iltana Kiteellä yhdessä Keski-Karjalan kansalaisopiston kanssa.

K LI11 Laskettelu/koulukohtainen valinnainen

Laskettelu, lumilautailu tai telemark. Toteutus viikonloppukurssina.

K LI12 Musiikkiliikunta/koulukohtainen valinnainen

Kuntojumppaa, aerobicin ja ajankohtaisten ryhmäliikuntalajien eri muotoja sekä erilaisia tanssilajeja opiskelijoiden toiveiden mukaan.

K LI13 Palloilun taitokurssi/koulukohtainen valinnainen

Keskitytään yhteen tai kahteen lajiin, esim. salibandy. Lajit voivat vaihdella vuosittain.

K LI14 Talvilajikurssi/koulukohtainen valinnainen

Erilaisia talviliikuntalajeja, esimerkiksi hiihto, luistelu, jääpelit, retkiluistelu ja lumikenkäily.

K LI15 Rentoudu - virkisty – kiinteydy/koulukohtainen valinnainen

Joogaa, kehonhallintaa, vartalon syvien tukilihasten vahvistamista, erilaisia venyttely- ja rentoutumistapoja sekä kuntoliikuntaa.

K LI16 Juoksukurssi/koulukohtainen valinnainen

Pyritään harjoittelemaan, valmistautumaan ja osallistumaan juoksupahtumaan. Tavoitteena fyysisen kunnon kehittäminen ja turvallisen juoksupahtumien löytäminen. Sopii sekä aloittelijoille että juoksua harrastaville.

KUVATAIDE

KUVATAITEEN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Kuvataiteen opetuksen yleiset tavoitteet on jäsennetty kolmeksi tavoitealueeksi: Kuvien merkitys, Osallisuus ja toimijuus sekä Ilmaisun ja tulkinnan taidot.

Kuvien merkitys

Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää taiteen, ympäristön ja muun visuaalisen kulttuurin merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa. Rakentaa kulttuuri-identiteettiään erilaisia kuvia tuottamalla ja tulkitsemalla. Kehittää valmiuksiaan ja vahvuuksiaan vastaanottaa, ymmärtää ja tuottaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä. Tulkitsee, millaisia esteettisiä, ekologisia ja eettisiä arvoja kuvataiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin kytkeytyy. Tutkii kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin merkitystä yksilölle, yhteisölle ja yhteiskunnalle eri aikoina ja eri kulttuureissa. Ymmärtää aistinautintojen, mielikuvien, tunteiden ja luovan ajattelun merkityksen omalle oppimiselle ja hyvinvoinnille.

Osallisuus ja toimijuus

Tavoitteena on, että opiskelija ottaa kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin. Osaa soveltaa kuvallisen tuottamisen, viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä, osallistumisessa ja vaikuttamisessa. Kehittää kriittistä ajatteluaan ympäristön havainnoinnissa ja omassa toiminnassa. Hyödyntää mielikuvia kuvallisessa ajattelussa, luomisprosessissa ja vaihtoehtoisten toimintatapojen kuvittelussa. Osaa käyttää tutkivaa lähestymistapaa suunnittelussa, työskentelyssä ja kuvailmaisussa. Ottaa toiminnassaan huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväen elämäntavan näkökulmia.

Ilmaisun ja tulkinnan taidot

Tavoitteena on, että opiskelija osaa asettaa tavoitteita taiteelle ominaiselle tutkivalle, pitkäkestoiselle ja ilmiökeskeiselle työskentelylle ja oppimiselle. Syventää visuaalisen kulttuurin monilukutaitoa hyödyntämällä kuvien tekemisessä ja tulkinnassa erilaisia tietämisen tapoja. Kehittää kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja ympäristönlukutaitoa visuaalisen kulttuurin tuottamisessa ja tulkinnassa. Syventää kuvailmaisun taitoja erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja toimintatapoja tarkoituksenmukaisesti käyttäen. Osaa tehdä ja tulkita kuvia liittämällä ne erilaisiin käsityksiin taiteesta. Tarkastelee kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän, vastaanottajan ja yhteiskunnan näkökulmasta.

P KU01 Omat kuvat, jaetut kulttuurit/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä kuvia sekä jakaa ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja

käyttäen. Käyttää erilaisia kuvailmaisun välineitä, materiaaleja, teknologioita ja lähestymistapoja itsenäisesti sekä ryhmän jäsenenä. Soveltaa visuaalisen viestinnän ja teknologian keinoja näkemysten esittämisessä sekä osallistumisessa ja vaikuttamisessa. Tutkii ja tulkitsee taidetta yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan näkökulmista. Tutkii ja tulkitsee eri aikojen, kulttuurien ja yhteisöjen visuaalista kulttuuria. Tutkii ja tulkitsee kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohdaisia ilmiöitä. Ymmärtää kuvakulttuurien merkityksen omassa elämässään, yhteiskunnassa ja globaalissa maailmassa. Ymmärtää visuaalisen kulttuurin merkityksen kulttuurisen moninaisuuden ilmentäjänä, kulttuuriperinnön uudistamisessa ja kestävän tulevaisuuden kannalta.

P KU02 Ympäristön tilat, paikat ja ilmiöt/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija havainnoi itselle ja muille merkityksellisiä teoksia, tuotteita ja palveluita sekä digitaalisia, rakennettuja ja luonnon ympäristöjä. Perustelee ympäristöihin, tuotteisiin ja palveluihin liittyviä havaintojaan ja ajatteluaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen. Tarastelee ympäristön kuvien yhteyksiä omiin kuviinsa, taiteeseen ja kulttuuriperintöön soveltaa arkkitehtuurin, muotoilun ja tuotteistamisen prosesseja, teknologioita ja toimintatapoja kuvailmaisussaan itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä. Tutkii ja tulkitsee rakennettua ympäristöä, tuotteita ja palveluja yhteiskuntakehityksen, oikeuksien ja kestävän tulevaisuuden näkökulmista. Kehittää osaamistaan ympäristön kuvien tekijänä, tulkitsijana, arvottajana ja toimijana. Ymmärtää visuaalisuuden merkityksiä tuotteiden, palveluiden ja arkkitehtuurin kestävässä suunnittelussa, viestinnässä ja käyttämisessä. Ymmärtää kuvilla vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksia omassa elämässään esteettisesti, eettisesti ja ekologisesti kestävän tulevaisuuden kannalta.

V KU03 Kuva viestii ja vaikuttaa/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää omakohtaista suhdettaan digitaaliseen kuvaan, mediaan, taiteeseen ja teknologiaan ajattelun ja ilmaisun taitojaan kehittämällä. Laajentaa median, taiteen, teknologian ja audiovisuaalisen kulttuurin tuntemustaan perehtymällä erilaisiin ilmaisu-, tuotanto- ja esitystapoihin. Tutkii mediakulttuuria tuottaessaan ja tulkitessaan teoksia, tuotteita ja palveluja. Hyödyntää mediateknologian keinoja, työtapoja ja prosesseja suunnittelussa, vuorovaikutuksessa ja osallistumisessa itsenäisesti sekä osana ryhmää. Tulkitsee tiedon tuottamisen tapoja yhdisteleviä visuaalisen kulttuurin tuotteita ja niihin sisältyviä intertekstuaalisia suhteita. Tulkitsee mediaesityksiä ja taidetta teoksen, tekijän, yleisön ja yhteiskunnan näkökulmista. Ottaa kuvillaan kantaa mediassa, kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin. Tutkii median ja taiteen kuvia identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

V KU04 Taiteen monet maailmat/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija tutkii, tulkitsee ja arvottaa taiteen kuvien henkilökohtaisia ja yhteiskunnallisia merkityksiä. Syventää omakohtaista suhdettaan eri aikojen ja eri kulttuurien kuvailmaisuuksiin. Syventää kuvailmaisun taitojaan omien tavoitteiden suuntaisesti itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä. Soveltaa kuvan tekemisessä nykyaikaiselle ominaisuuksille ilmaisemisen, esittämisen ja toi-

minnan tapoja. Tulkitsee taidetta teoksen, tekijän, vastaanottajan, taiteen instituutioiden ja yhteiskunnan näkökulmista. Tutkii ilmaisussaan kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin ajankohtaisia ilmiöitä. Ottaa kuvillaan kantaa kuvataiteessa ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmeneviin arvoihin. Tutkii kuvataidetta ja muuta visuaalista kulttuuria identiteettien rakentamisen, kulttuuriperinnön välittämisen ja uudistamisen sekä kestävän tulevaisuuden näkökulmista.

K KU05 Piirustus ja maalaus/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa syvennetään tietoja- ja taitoja maalaus- ja piirustustekniikoista sekä välineistä. Harjoitusten lähtökohtana ovat omat kiinnostuksen kohteet.

K KU06 Kolmiulotteisen työskentelyn työpaja/koulukohtainen valinnainen

Moduulissa tutustutaan erilaisiin muovailun, rakentelun ja kuvanveiston materiaaleihin ja tekniikoihin. Syvennetään omaa persoonallista kuvailmaisua kolmiulotteisen työskentelyn avulla.

MUSIIKKI

MUSIIKIN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Musiikin opetuksen yleiset tavoitteet liittyvät musiikilliseen monipuolisuuteen, musiikilliseen luovaan ajatteluun, musiikin merkityksiin ja musiikilliseen vuorovaikutukseen sekä musiikin oppimiseen ja demokratiaan. Tavoitealueittain opetuksen yleiset tavoitteet ovat seuraavat.

Musiikillinen monipuolisuus

Tavoitteena on, että opiskelija kehittää edelleen musiikillista osaamistaan, kuten laulu-, soitto- ja kuuntelutaitoaan. Syventää musiikin eri tyyleihin, lajeihin ja historiaan liittyvää osaamistaan. Käyttää musiikkiteknologian mahdollisuuksia musiikin tekemisessä.

Musiikillinen luova ajattelu

Tavoitteena on, että opiskelija suhtautuu kiinnostuneesti ja uteliaasti musiikkiin sekä muuhun taiteelliseen ilmaisuun. Kokeilee rohkeasti uusia ja epätavallisiakin musiikillisiä ideoita myös yhdessä muiden kanssa. Ymmärtää luovan prosessin luonnetta ja sietää keskeneräisyyttä.

Musiikin merkitys ja musiikillinen vuorovaikutus

Tavoitteena on, että opiskelija suhtautuu avoimesti ja arvostavasti eri kulttuureihin sekä käy dialogia musiikillisista kokemuksista. Oppii musiikin kautta suhtautumaan myötätuntoisesti monenlaisiin kokemuksiin ja elämäntilanteisiin. Osaa käyttää musiikkia hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja edistämiseen. Huolehtii ääni- ja musisointiympäristön turvallisuudesta ja suojelee kuuloa.

Musiikin oppiminen ja demokratia

Tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa musiikillisiä vahvuuksiaan sekä rohkaistuu käyttämään ja kehittämään niitä. Asettaa tavoitteita musiikilliselle toiminnalleen ja kehittää toimintatapojaan. Osaa käyttää musiikillisiä ja muita taiteellisia ilmaisukeinoja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Ymmärtää ja tuntee vastuunsa sananvapautta, yksityisyyden suojaa ja tekijänoikeuksia koskevissa kysymyksissä.

P MU01 Intro – kaikki soimaan/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää äänenkäyttöään ja musisointitaitojaan. Uskaltaa käyttää musiikkia ilmaisunsa välineenä ja tuottaa musiikillisia ideoita. Harjaantuu hahmottamaan musiikin elementtejä kokemuksellisesti. Tutkii ja syventää omaa kuuntelusuhdettaan. Ymmärtää ja osaa soveltaa teknologian käyttömahdollisuuksia musiikissa. Ymmärtää musiikin merkityksiä ja merkityksellisyyttä elämässä ja yhteiskunnassa. Toimii edistämisen turvallisesta ääniympäristön syntymisestä.

P MU02 Syke – soiva ilmaisu/pakollinen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija syventää osaamistaan itselleen mieluisissa musiikillisissa ilmaisutavoissa. Kehittää yhteismusisointitaitojaan ja taiteellista ilmaisuaan. Analysoi musiikin kulttuurisia piirteitä ja merkityksiä. Heittäytyy rohkeasti tuottamaan musiikillisia ideoita.

V MU03 Genre - globaali uteliaisuus/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää musiikin kulttuurisidonnaisuutta ja kulttuurien välisiä kytköksiä. Suhtautuu uteliaasti ja perehtyy kokemuksellisesti itselleen uusiin musiikin lajeihin ja musiikkikulttuureihin. Hahmottaa itsensä osana globaalia musiikillista maailmaa. Tunnistaa omat lähtökohtansa sekä kulttuurien välisen vastavuoroisuuden haasteet ja mahdollisuudet.

V MU04 Demo - luovasti yhdessä/valtakunnallinen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija kehittää luovaa osaamistaan musiikillisessa tai taiteidenvälisessä prosessissa. Ottaa vastuuta ryhmän musiikillisesta toiminnasta. Syventää ymmärrystään musiikillisen vaikuttamisen ja vuorovaikutuksen tavoista. Hahmottaa musiikin suhdetta muihin taiteenlajeihin ja mediaan.

K MU05 Kuoro I/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii moniäänistä ja monipuolista kuorolaulua ja osallistuu esiintymisiin. Soittajat voivat osallistua moduuliin säestäjinä.

K MU06 Kuoro II/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii moniäänistä ja monipuolista kuorolaulua ja osallistuu esiintymisiin. Soittajat voivat osallistua moduulille säestäjinä.

K MU07 Kuoro III/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii moniäänistä ja monipuolista kuorolaulua ja osallistuu esiintymisiin. Soittajat voivat osallistua moduulille säestäjinä.

K MU08 Bändi I/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii toimimaan soittajana tai laulajana ja kehittyä bändin jäsenenä sekä osallistuu esiintymisiin. Ohjelmisto valitaan ryhmäkohtaisesti.

K MU09 Bändi II/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii toimimaan soittajana tai laulajana ja kehittyä bändin jäsenenä sekä osallistuu esiintymisiin. Ohjelmisto valitaan ryhmäkohtaisesti.

K MU10 Bändi III/koulukohtainen valinnainen

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija oppii toimimaan soittajana tai laulajana ja kehittyä bändin jäsenenä sekä osallistuu esiintymisiin. Ohjelmisto valitaan ryhmäkohtaisesti.

OPINTO-OHJAUS

OPINTO-OHJAUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tarjota opiskelijalle mahdollisuus hankkia sellaisia tietoja ja taitoja, joita hän tarvitsee elämässä, opiskelussa ja työelämässä. Opinto-ohjauksella tarkoitetaan toimia, joiden avulla opiskelija vahvistaa toimijuuttaan, toimintakykyään, oppimaan oppimistaan sekä urasuunnittelutaitojaan. Toimijuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä opiskelijan kykyä rakentaa tulevaisuuttaan sekä taitoa tehdä opintoihin ja työuraan liittyviä päätöksiä. Opinto-ohjauksen avulla vahvistuu opiskelijan usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa asettamansa tavoitteet ja opiskelija luottaa selviytyvänsä muutostilanteista.

P OP01 Minä opiskelijana 2op / pakollinen

Opintojaksolla tuetaan opiskelijan itsetuntemusta, opiskelu- ja tiedonhankintataitojen kehittymistä, omaa toimijuutta sekä ammatinvalinta- ja uraohjaustaitoja.

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- tunnistaa ja osaa sanoittaa vahvuuksiaan, osaamistaan ja kiinnostuksen kohteitaan
- tuntee lukio-opintojen käytänteet ja opintojen rakenteen
- asettaa valintojaan tärkeysjärjestykseen suhteessa omiin suunnitelmiinsa
- osaa lukiossa tarvittavat opiskelutaidot ja -menetelmät sekä työtavat
- tunnistaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman merkityksen urasuunnittelun kannalta
- osaa suunnitella opintojaan suhteessa ylioppilastutkinnon suorittamiseen liittyviin vaatimuksiin
- ymmärtää, miten tehdyt valinnat vaikuttavat mahdollisuuksiin hakeutua jatko-opintoihin
- osaa suunnitella ajankäyttönsä siten, että selviytyy opiskelun ja muun elämän vaatimuksista
- tunnistaa tapoja edistää hyvinvointiaan ja toimintakykyään.

P OP02 Jatko-opinnot, työelämä ja tulevaisuus 2op / pakollinen

Opintojaksolla syvennetään edelleen opiskelijan itsetuntemusta sekä opintojen ja elämänsuunnittelutaitoja. Yhteiskunnallista osaamista tuetaan koulun ulkopuolisten tahojen, kuten TE-toimiston, työelämän edustajien, paikallisten yrittäjien ja koulutusorganisaatioiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä järjestämällä mm. mahdollisuuksia vierailuihin ja kutsumalla vierailijoita koululle.

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija

- osaa suunnitella tulevaisuuttaan sekä tuntee koulutusvaihtoehtoja ja työelämän mahdollisuuksia muuttuvassa maailmassa
- syventää osaamistaan itsetuntemuksen sekä elämänsuunnittelu- ja elämäntaitojen osalta
- tunnistaa ja osaa sanoittaa sekä dokumentoida osaamistaan
- tuntee keskeiset työelämätaidot ja osaa arvioida osaamistaan suhteessa niihin
- tuntee työelämän ja työllistymisen eri muotoja sekä ymmärtää yhteiskunnan ja talouden muutosten merkityksen työllisyyden näkökulmasta
- tuntee yrittäjyyden eri muotoja ja osaa arvioida omaa suhdettaan yrittäjyyteen
- tuntee kansainvälisiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja
- osaa toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä
- tuntee itsensä kannalta olennaiset jatkokoulutusvaihtoehdot ja niiden pääsyvaatimukset sekä valintaprosessit
- osaa hakea töitä ja tunnistaa erilaisia työllistymismahdollisuuksia.

K OP03 Työelämään tutustuminen 2op / koulukohtainen valinnainen

Moduulissa opiskelija parantaa tuntemustaan ja arvostustaan työelämää kohtaan, sekä herättää kiinnostusta työelämään. Opiskelija perehtyy ja tutustuu työelämän vaatimuksiin ja tehtäviin, sekä käytännössä näkee, kokee ja kuulee, millaista on työskennellä erilaisissa ammateissa ja erilaisissa työympäristöissä.

LUKIODIPLOMIT

LUKIODIPLOMIEN OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Kaikkia lukiodiplomeja yhdistävinä tavoitteina on, että opiskelija asettaa lukiodiplomin suorittamiselle omat lähtökohdat ja tavoitteet. Työskentelee tavoitteellisella otteella itsenäisesti ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tutkii ja ilmaisee kulttuurista todellisuutta eri tiedonaloille ominaisilla tavoilla. Soveltaa lukioaikana karttunutta erityistä osaamista ja omaehtoista harrastuneisuutta. Hyödyntää ja syventää lukio-opinnoissa kehittyvää laaja-alaista osaamista. Valitsee tarkoituksenmukaisia opiskelu ympäristöjä, työtapoja ja ilmaisun keinoja. Arvioi asetettujen tavoitteiden saavuttamista, työskentelyä, lopputulosta ja kokonaisuutta. Vahvistaa omaa ja toisten osallisuutta, toimijuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia lukioyhteisössä.

D KOLD1 Kotitalouden lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja ilmentää omaehtoista harrastuneisuuttaan kotitaloudessa. Osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat. Antaa näytön kotitalouden osaamisesta osoittamalla tutkivaa ja soveltavaa opiskelua, vuorovaikutteista toimintaa, yhteisöllistä tiedon rakentamista ja osaamisen jakamista sekä kriittistä tiedon ja työskentelyn arviointia. Osaa tuottaa kokonaisuuden, jonka sisällön valinta, tehtäväidea sekä suunnittelu- ja toteutusprosessi tukevat toisiaan.

D KULD2 Kuvataiteen lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan kuvataiteessa. Osoittaa kuvataiteen

ja muun visuaalisen kulttuurin osaamistaan tuottamalla, tulkitsemalla ja arvottamalla monipuolisesti kuvia. Osaa kertoa ja välittää lukiodiplomille asettamansa tavoitteet ja lähtökohdat. Osaa tuottaa taiteellisen ja visuaalisen kokonaisuuden, jonka sisällön tuottamisen ja esittämisen tavat tukevat toisiaan. Osoittaa kuvataiteen ja muun visuaalisen kulttuurin tuntemusta. Osaa arvioida työskentelyprosessia ja teosta oman oppimisen näkökulmasta.

D KÄLD3 Käsityön lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan käsityössä. Osoittaa osaamistaan laadukkaiden käsityötuotteiden omaehtoisessa suunnittelussa, valmistuksessa sekä oppimisensa arvioinnissa. Osoittaa hallitsevansa käsityöprosessiin sisältyvät tavoitteiden asettamisen, ideoinnin ja suunnittelun vaiheet ja vaatimukset. Hallitsee, seuraa ja arvioi käyttämiään resursseja, työskentelyään ja oppimisprosessiaan. Osaa ottaa tuotteessa tai teoksessa huomioon esteettisyyden, eettisyyden, omaehtoisuuden näkökulmat ja ekologisuuden vaatimukset. Osaa ratkaista tuotteen tai teoksen toimivuuden, taloudellisuuden, ergonomisuuden, innovatiivisuuden ja teknisen toteutustavan vaatimukset käyttöympäristössään.

D LILD4 Liikunnan lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan liikunnassa. Pohtii monipuolisesti liikunnan merkitystä elämässään samalla kehittäen fyysistä toimintakykyään, liikunnallista erityisosaamistaan, harrastuneisuuttaan ja yhteistyökykyään.

D MELD5 Median lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön mediaosaamisestaan ja harrastuneisuudestaan. Osoittaa hallitsevansa monipuolisia media- ja vuorovaikutustaitoja sekä median välineiden, ilmaisukeinojen ja mahdollisuuksien luovaa käyttöä. Osoittaa hallitsevansa informaation kriittisen valinnan, tulkinnan, arvioinnin ja jäsentelyn taitoa. Osaa analysoida omaa mediasuhdettaan ja tunnistaa median toimintaympäristön.

D MULD6 Musiikin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa lukioaikanaan näytön musiikillisesta erityisosaamisestaan ja erityisestä harrastuneisuudestaan musiikissa. Osoittaa musiikillista osaamistaan ja harrastuneisuuttaan valmistamalla musiikin taidollista ja tiedollista hallintaa osoittavan projektin tai kokoamalla näytesalkun lukioaikaisista musiikkiopinnoistaan ja -toiminnastaan.

D TALD7 Tanssin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan tanssissa. Kehittää tanssillisen tehtävän myötä tanssillista osaamistaan edelleen. Kuvaa kirjallisesti tanssin opiskelupolkuun ja tanssillista kehitystään

D TELD8 Teatterin lukiodiplomi

Moduulin tavoitteena on, että opiskelija antaa erityisen näytön lukioaikaisesta osaamisestaan ja harrastuneisuudestaan teatterissa. Vahvistaa draamallisia ja teatteri-ilmaisullisia taitojaan sekä kartuttaa vuorovaikutuksen ja itsearvioinnin taitojaan.

TEMAATTISET OPINNOT

V AN01 Anniskelupassi 1op

Perehdyt alkoholijuomien anniskeluun liittyviin lakeihin ja asetuksiin. Osoita työnantajalle töitä hakiessasi, että sinulla on nämä tärkeät taidot hallussa! Lähiopetus järjestetään Joensuussa. Opintojakso toteutetaan yhteistyössä Karelia ammattikorkeakoulun kanssa. Ilmoittautuminen erikseen ilmoitettavalla tavalla.

V ENS01 Ensiapu 2op

Opintojakso järjestetään Ensiavun peruskurssi EA1 tasoisesti. Opintojakso opettaa ne käytännön perustiedot ja -taidot, jotka jokaisella kansalaisella olisi hyvä olla. Ensiapukurssi opettaa auttamaan hätätilanteessa ja tavallisimmissa sairaus- ja onnettomuustilanteissa.

V ER01 Erä & luonto 2op

Luonto- ja eräkurssilla tutustutaan retkeilyn perusteisiin ja harjoitellaan erätaitoja. Kursilla opitaan, mitä kaikkea retkellä/vaelluksella kannattaa ottaa huomioon, että retki onnistuu. Kurssilla tehdään yksi päiväretki ja yksi yön yli kestävä vaellus. Kohteet ja kurssin sisältö (esim. kalastus, luontokuvaus, retkiruoka, ensiapu...) suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa.

V Es01 eSports 2op

Tutustutaan e-urheilun erilaisiin genreihin kuten vaikkapa urheilupelit, toimintapelit, strategiapelit, selviytymispelit. Opintojakson sisältöön kuuluu myös tutustua siihen, mitä e-urheilu vaatii pelaajalta kuten terveelliset elämäntavat: riittävä uni, terveellinen ruokavalio ja liikunta.

V Es02 eSports 2op

Tutustutaan e-urheilun erilaisiin genreihin kuten vaikkapa urheilupelit, toimintapelit, strategiapelit, selviytymispelit. Opintojakson sisältöön kuuluu myös tutustua siihen, mitä e-urheilu vaatii pelaajalta kuten terveelliset elämäntavat: riittävä uni, terveellinen ruokavalio ja liikunta.

V HYGI01 Hygieniapassi 1op

Osoita työnantajalle töitä hakiessasi, että sinulla on nämä tärkeät taidot hallussa! Lähiopetus järjestetään Joensuussa. Opintojakso toteutetaan yhteistyössä Karelia ammattikorkeakoulun kanssa. Ilmoittautuminen erikseen ilmoitettavalla tavalla. Hygieniapassin voi suorittaa vaihtoehtoisesti: 1) osallistumalla lähiopetukseen ja tenttiin tai 2) itsenäisesti opiskellen ja osallistumalla tenttiin.

V KO01 Edullista ja maistuvaa arkiruokaa 2op

Ruokia valmisteltaessa meillä on pyrkimyksenä maukkaat, ravitsevat, houkuttelevat ja vaihtelevat ateriat. Kurssilla oppilaat suunnittelevat ja toteuttavat edullisia ja maistuvia arkiaterioita. Tutustutaan myös elintarvikkeisiin tekemällä esitelmät ja esittämällä ne.

V KO02 Leivonnasta mielihyvää 2op

Uunituoreet leivonnaiset houkuttelevat tuoksullaan maistelemaan. Leipominen on hauskaa ja rentouttavaa, se on usein myös taloudellista. Tutustutaan ja tehdään taikinoista maistuvia, suolaisia ja makeita leivonnaisia. Pidetään oppimispäiväkirjaa.

V KV01 Kurssi 1 2op

Kansainvälisyysprojekti pitää sisällään lukiomme kansainvälisyystoimintaan liittyviä toimintoja, kuten Erasmus+ -projektit sekä vaihtoprojektit yhteistyöoppilaitoksiin. Projektiin kuuluu työskentelyä niin kotimaassa kuin ulkomailla. Tarkoituksena on luoda keskinäiseen tiedonvaihtoon perustuvat yhteydet toisessa EU-maassa sijaitsevaan kouluun ja suunnitella yhteisesti sovittu projekti.

V KV02 Kurssi 2 2op

Kansainvälisyysprojekti pitää sisällään lukiomme kansainvälisyystoimintaan liittyviä toimintoja, kuten Erasmus+ -projektit sekä vaihtoprojektit yhteistyöoppilaitoksiin. Projektiin kuuluu työskentelyä niin kotimaassa kuin ulkomailla. Tarkoituksena on luoda keskinäiseen tiedonvaihtoon perustuvat yhteydet toisessa EU-maassa sijaitsevaan kouluun ja suunnitella yhteisesti sovittu projekti.

V ME01 Metodikurssi 2op

Kurssin tavoitteena on, että opiskelija tutustuu omaan kannettavaan tietokoneeseen tai älylaitteeseen sekä koulun käyttämiin sähköisiin oppimis- ja koeympäristöihin. Kurssilla ladataan tietokoneeseen koulussa tarvittavat ohjelmat – kuten laskinohjelmisto – ja opiskellaan niiden käytön perusteet. Lisäksi harjoitellaan tiedonetsimistä sähköisistä palveluista, lähdekritiikkiä ja lähteisiin viittamista. Kurssilla tehdyt harjoitteet hyödyntävät lukiossa parhaillaan käytäviä kursseja.

V OPK01 Opiskelijatoimikunta 1op

Opiskelijakunnan hallitus tuo opiskelijoiden näkökulmaa kouluelämään, edistää hyvää kouluviihtyvyyttä sekä antaa mahdollisuuden harjoitella yhteisten asioiden hoitamista.

V TI01 Tietotekniikan perusteet 2op

Kurssilla tutustutaan tekstinkäsittelyyn, taulukko- ja esittelyohjelmiin sekä pilvipalveluihin. Kurssi antaa hyvät valmiudet lukion sähköisiin tehtäviin.

V TI02 Multimedia 2op

Kurssilla tutustutaan kuvan-, videon-, äänen- ja animaationkäsittelyyn sekä omien tuotosten julkaisemiseen.

V TI03 Nettijulkaisu 2op

Kurssilla harjoitellaan luomaan ja julkaisemaan materiaalia erilaisille julkaisualustoille, kuten blogit, vlogit sekä pikaviestipalvelut. Kurssilla tutustutaan tekijänoikeuksiin.

V TI04 Koodaus 2op

Koodauksen alkeet, mm. pelit ja yleiset ohjelmat. Mahdollisuus kehittää jo olemassa olevia koodaustaitoja.

O TN01 Kurssi 1

Teknologiassa suunnitellaan ja luodaan uutta käyttäen uusinta tekniikkaa. Opintojakson aikana opiskelija tutustuu ainakin yhteen 3D mallintamisen ohjelmaan ja osaa tulostaa 3-D-tulostimella.

V TU01 Tutorkurssi 1op

Tutorien tehtävänä on perehdyttää uudet lukiolaiset osaksi lukion opiskelukulttuuria, rakentaa yhteishenkeä lukioon ja tarjota matalan kynnyksen vertaistukea uusille opiskelijoille.

V TU02 Tutorkurssi 1op

Tutorien tehtävänä on perehdyttää uudet lukiolaiset osaksi lukion opiskelukulttuuria, rakentaa yhteishenkeä lukioon ja tarjota matalan kynnyksen vertaistukea uusille opiskelijoille.

V TURV01 Työturvallisuuskortti 1op

Työturvallisuuskortti on valtakunnallinen yhdenmukainen koulutus työpaikan työturvallisuusasioiden perehdyttämiseksi. Koulutuksen tavoitteena on työpaikan työturvallisuuden kehittäminen turvallisuusosaamista lisäämällä. Opinnot järjestetään yhteistyössä Karelia ammattikorkeakoulun kanssa. Ilmoittautuminen erikseen ilmoitettavalla tavalla

V TÄ01 Tähtitiede 2op

Tutustutaan tähtitieteen perusteisiin; arkipäivän tähtitieteestä maailmankaikkeuden rakenteiden syntyyn ja kehitykseen.

V YR01 Yrittäjyys 2op

Opintojakso antaa opiskelijalle perustiedot ja -taidot yrittäjyydestä sekä auttaa opiskelijaa hahmottamaan itsessään ja ympäristössään olevia mahdollisuuksia yrittäjyyteen. Opintojaksolla toteutetaan työelämäyhteistyötä sekä mahdollisuuksien mukaan korkeakoulu yhteistyötä. Mahdollisia toteuttamistapoja ovat esimerkiksi yrittäjien vierailut koulussa, opiskelijoiden tekemät yritysvierailut tai yrittäjien haastattelut.